

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง "การขัดเกลาทางสังคมกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก" ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเรื่องกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Process)

1.2 แนวคิดเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization)

1.3 แนวคิดเรื่องพฤติกรรมเบี่ยงเบนกับการเสี้ยวระเบียบในสังคม (Deviant Behavior and Social Organization)

1.4 แนวคิดเรื่องสถาบันทางสังคม (Social Institutions)

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เป็นแนวทางในการศึกษา

1.1 กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Process)

ความหมาย

สุพัตรา สุภาพ (2545:48) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ ได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่งๆ กำหนดหรือวางไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกัน และให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง

งามพิศ สัตย์สงวน (2545:31) กล่าวว่า เป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมตลอดชีวิตของคน ตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงการพัฒนาตัวตน (Self) หรือการพัฒนาบุคลิกภาพของคน จนคนแต่ละคนกลายเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และคนแต่ละรุ่นจะถ่ายทอดวัฒนธรรมไปยังรุ่นหนึ่งต่อไปเรื่อยๆ

จำนง อติวัฒนสิทธิ์และคณะ (2543:43) กล่าวว่า เป็นกระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยาที่มีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคม สามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้การขัดเกลาทางสังคมทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงสภาพตามธรรมชาติ เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรม มีสภาพแตกต่างจากสัตว์ร่วมโลกชนิดอื่น

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2545:106) กล่าวว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้เหมาะสม ตามความคาดหวังและบรรทัดฐานที่สังคมนั้นๆ เชื่อกันว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ซึ่งการขัดเกลาทางสังคมนี้ อาจทำได้โดยตรง (Direct Socialization) ด้วยการอบรมสั่งสอนในครอบครัว หรือทำโดยอ้อม (Indirect Socialization) เช่น การแสดงตัวเป็นแบบอย่าง ก็ได้ ตัวแทนที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมให้แก่บุคคลมีอยู่ 4 กลุ่มคือ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และกลุ่มอาชีพ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543:20) กล่าวว่า เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนชั่วอายุหนึ่งไปยังคนอีกชั่วอายุหนึ่ง รวมถึงการเรียนรู้ระหว่างกันของคนชั่วอายุเดียวกันด้วยกระบวนการถ่ายทอดมีทั้งเนื้อหาสาระและการฝึกความชำนาญในการใช้เนื้อหาสาระนั้นด้วย

ทิตยา สุวรรณะชญ (2527:41) กล่าวว่า เป็นการขัดเกลาทางสังคม คือการฝึกหัดให้บุคคลรู้จักเอาบทบาทไปใช้เมื่อมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

ปฟ้าณี ฐิติวัฒนา (2542:70) กล่าวว่า เป็นกระบวนการ (Process) ที่สังคมหรือกลุ่มสั่งสอนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้ผู้ที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้และรับเอาระเบียบวิธีกฎเกณฑ์ ความประพฤติ และความนิยมต่างๆ ที่กลุ่มหรือสังคมได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกของกลุ่มหรือสังคมนั้น

บลูม และเซเลนิก (ปฟ้าณี ฐิติวัฒนา. 2542 :70 อ้างอิงมาจาก Broom and Selznick. 1969 : 178) อธิบายไว้สองความหมาย กล่าวว่า "ในแง่สังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการทำให้บุคคลมีวิถีชีวิตที่เป็นระเบียบ และในแง่ของแต่ละบุคคลเป็นกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนจากชีวอินทรีย์เป็นมนุษย์ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้และปฏิบัติตามค่านิยม อุดมคติ และระดับความทะเยอทะยาน"

ดันแคน (ปฟ้าณี ฐิติวัฒนา. 2542 :70 อ้างอิงมาจาก Duncan. 1987 : 478) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคม คือกระบวนการเรียนรู้ระยะยาวของมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้ ค่านิยมสำคัญๆในสังคม รวมทั้งรูปแบบ สัญลักษณ์ในระบบสังคมที่บุคคลนั้นๆ เป็นสมาชิกและนำมาใช้เป็นบทบาทในการแสดงออก

เมอร์เซอร์ และเมอร์ตัน (ปฟ้าณี ฐิติวัฒนา. 2542 :70 อ้างอิงมาจาก Mercer and Merton. 1986 : 792) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคม คือกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลมีการเรียนรู้ และรับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี บรรทัดฐานทางสังคม อุปนิสัย คุณค่าและระบบสังคม ที่ตนอยู่ไว้เป็นของตน และยอมทำตาม กฎเกณฑ์ของสังคมในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นนิสัย

เซกัล และแบคแมน(ปฟาณี รัฐวิวัฒนา. 2542 :70 อ้างอิงมาจาก Seord and Backman. 1965: 119) กล่าวว่า เป็นกระบวนการกระทำต่างกันระหว่างบุคคล โดยที่พฤติกรรมบุคคลต้องทำตามความคาดหวังของกลุ่มหรือมีพฤติกรรมเหมาะสมตามความมุ่งหวังของผู้ใหญ่

จะเห็นได้ว่า ผู้รู้ทั้งหลายได้ให้ความหมายของคำว่า การขัดเกลาทางสังคมมีความคล้ายคลึงกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่สังคมแต่ละสังคมกำหนดขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคมมีวิถีชีวิตที่มีระเบียบแบบแผน มีกฎเกณฑ์ เป็นไปในแนวเดียวกัน จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางสังคมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม

แนวคิดที่สำคัญของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดเสียมิได้ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ เป็นหลักในการปฏิบัติตนที่เราจะต้องเรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ของกลุ่มหนึ่งกำหนดไว้เพื่อให้มีความสัมพันธ์กันได้ ฉะนั้น การขัดเกลาจึงเป็นวิธีถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก เป็นการรับเอาคุณค่าของกลุ่มที่เราาร่วมด้วยในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกเป็นตัวตน การขัดเกลาทางสังคมจึงมีกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อน และสิ่งที่เรารู้จักนี้อาจแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์ โดยบุคคลจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทในเรื่องต่างๆ เช่น การงาน การปกครอง การศึกษา การศาสนา การมีครอบครัว การนันทนาการ เป็นต้น

สังคมมีการกำหนดรูปแบบและหล่อหลอมบุคคลิกภาพของตนให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ โดยสังคมจะหล่อหลอมมนุษย์โดยผ่านทางสถาบันพื้นฐาน คือ ครอบครัวเป็นอันดับแรก เพื่อขัดเกลาให้เป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ โดยที่สังคมมีส่วนสร้างสำนึก ความประทับใจ คุณค่าทางวัฒนธรรม และแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกทางสังคมอย่างแท้จริง คือ สังคมจะเปลี่ยนสภาพของบุคคลจากสภาพทางชีววิทยา (Biological Person) มาเป็นบุคคลของสังคม (Social Person) ดังนั้นการที่จะเป็นบุคคลของสังคมได้ต้องมีบุคคลิกภาพหรือคุณค่างลักษณะต่างๆที่บุคคลมีอยู่ อันเป็นผลผลิตที่ได้จากการอยู่ร่วมกันในสังคม (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 47)

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อวัยรุ่นเพราะเป็นวัยที่พ้นความเป็นเด็กและเริ่มเข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาว ซึ่งระยะนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ และเพื่อนมีความหมายต่อบุคคลในวัยนี้มากมีอะไรมักจะขอความเห็นหรือคำปรึกษามากกว่าพ่อแม่

เพราะมักคิดว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจตัวเองพอหรือพูดกันไม่รู้เรื่อง (ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2544 :41)

การขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์เป็น "คน" โดยสมบูรณ์ ในฐานะที่เป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งในชุมชน ในสังคม โดยต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 2 อย่างร่วมกัน คือ ทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม กระบวนการของการขัดเกลาทางสังคมมีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้จุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การปลูกฝังระเบียบวินัยขั้นพื้นฐาน การปลูกฝังความมุ่งหวังในชีวิตที่กลุ่มยอมรับ การกำหนดบทบาทในสังคม และการให้เกิดความชำนาญ โดยฝ่ายองค์การต่างๆ อันได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียนหรือสถานศึกษา กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน และองค์การศาสนา และผลจากการขัดเกลาทางสังคมทำให้เกิดความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล (พวงเพชร สุรัตน์กีฎกุล. 2542 : 85)

วิธีการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาออกมาในรูปแบบ (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 50) คือ การขัดเกลาโดยตรงและการขัดเกลาโดยอ้อม

1. การขัดเกลาโดยตรง หมายถึง กระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมและค่านิยมที่ต้องการให้บุคคล ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่กลุ่มสังคมกำหนดไว้ เป็นการบอกว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ อะไรผิด อะไรถูก ฯลฯ ซึ่งนับว่ามีผลต่อบุคลิกภาพมาก เป็นการชี้ทางและแนะแนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเจาะจงใจและเจตนา เพื่อให้บุคคลสามารถวางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ

2. การขัดเกลาโดยอ้อม หมายถึง กระบวนการสืบทอดค่านิยมทางสังคม ตลอดจนการอบรมที่ไม่ได้บอกกันโดยตรง บุคคลได้รับประสบการณ์หรือประโยชน์จากการสังเกต หรือเรียนรู้จากการทำงานของผู้อื่น และการได้เข้าฟังอภิปราย ฟังปาฐกถา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ การอ่านหนังสือตามห้องสมุด การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์และภาพยนตร์เป็นต้น เป็นหนทางที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระเบียบต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนี้การเข้ากลุ่มกับเพื่อนฝูง ทั้งในที่ทำงาน และในสถานศึกษาก็ล้วนช่วยให้เกิดการปรับตัวและพัฒนาบุคลิกภาพได้ทั้งสิ้น (จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์และคณะ. 2543 : 44)

จุดมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม

1. ช่วยบ่มเพาะความเป็นระเบียบวินัยขั้นพื้นฐาน
2. ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความมีวินัยขั้นในตัวบุคคล

3. การขัดเกลาทางสังคมสอนให้บุคคลรู้จักบทบาททางสังคม รวมทั้งทัศนคติต่างๆ ซึ่งช่วยสนับสนุนบทบาทเหล่านั้น เพราะมนุษย์ในสังคมมีบทบาทแตกต่างกับออกไปตามสถานภาพหรือตำแหน่งที่ตนได้รับ

4. การขัดเกลาทางสังคมทำให้บุคคลมีความชำนาญและทักษะด้านต่างๆ ช่วยให้บุคคลมีการเตรียมตัวพร้อมที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคม

องค์กรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม

กลุ่มตัวแทนต่างๆ มีส่วนสำคัญในชีวิตมนุษย์ โดยกลุ่มตัวแทนเหล่านี้จะให้การขัดเกลาในชีวิตของมนุษย์ ซึ่งการขัดเกลาอาจจะเป็นไปในรูปแบบของการส่งเสริมหรือขัดแย้งกันก็ได้ ซึ่งบางครั้งก็ทำให้ สับสน เกิดการขัดแย้งในด้านจิตใจ เพราะไม่รู้จะทำตามฝ่ายไหนดี การขัดเกลาจึงขึ้นอยู่กับสภาพสังคม (Broom and Selznick. 1968 : pp. 95-96) แต่อย่างไรก็ตาม ตัวแทนการขัดเกลามี 6 กลุ่ม (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 59) ได้แก่

1. ครอบครัว การอบรมจะออกมาในรูปของพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งนับเป็นการอบรมเบื้องต้น ที่สำคัญที่สุดที่เด็กจะต้องประสบ เพราะเป็นการอบรมที่ใกล้ชิด และมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งและมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ทัศนคติ และแบบของความประพฤติแก่เด็กเป็นอย่างยิ่ง โดยพ่อแม่จะมีวิธีการอบรม 2 วิธีคือ

1.1 ทางตรง ด้วยการบอกกล่าวอย่างแจ่มแจ้งพอควร ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ อะไรผิด อะไรถูก เป็นต้น ซึ่งได้ผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพมาก เนื่องจากมีการชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติแก่บุคคลอย่างจริงจังและเจตนา เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถวางตัวได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ เช่น สอนเด็กให้กินเป็นเวลา เล่นเป็นเวลา นอนเป็นเวลา หรือพบหน้าผู้ใหญ่ก็ต้องยกมือไหว้ ต้องพูดจาไพเราะ ถ้าไม่ทำอาจถูกลงโทษ เป็นต้น

1.2 ทางอ้อม เป็นการอบรมโดยไม่รู้ตัว เป็นสิ่งที่เด็กได้รู้ได้เห็น และซึมซาบเข้าไปในจิตใจซึ่งเด็กอาจจะนำไปปฏิบัติในอนาคต หรือมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เช่น พ่อแม่ชอบใช้คำหยาบ เด็กจะใช้คำหยาบบ้าง เป็นต้น

2. กลุ่มเพื่อน คนเรามักจะถูกอบรมจากเพื่อนที่อายุเท่า ๆ กัน หรือมากกว่า โดยตอนวัยเด็กก็จะเป็นกลุ่มเพื่อนเล่น พอวัยรุ่นจะเป็นกลุ่มเพื่อนฝูง พอเป็นผู้ใหญ่จะมีความโน้มเอียงจะสังสรรค์คบค้าสมาคมกับบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมเท่าเทียมกัน เช่น กลุ่มเพื่อนนักเรียน กลุ่มข้าราชการกลุ่มพ่อค้า เป็นต้น

ไรส์แมน (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 60 อ้างอิงมาจาก Riesman) กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่บุคคลชอบยึดเพื่อนเป็นแนวทาง ใน

การปฏิบัติ เพื่อให้เพื่อนยอมรับ และเป็นการแสดงความเป็นพวกเดียวกัน กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญ ในการอบรมดังนี้

2.1 สอนอำนาจที่ไม่ใช่ของใครโดยเฉพาะ เป็นการเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากควรมี ส่วนร่วมด้วย เช่น การเล่นฟุตบอล ถ้าฝ่าฝืนก็จะถูกกีดกันไม่ให้เล่นด้วย ใครอยากเล่นก็ต้องทำตาม กฎ เป็นต้น

2.2 ช่วยให้ทดลองกฎเกณฑ์ของผู้ใหญ่ว่าเขาจริงแค่ไหน ปกติถ้าเด็กอยู่กับเพื่อน มักจะกล้าทำอะไรที่ขัดแย้งหรือลองดีกับผู้ใหญ่มากกว่าอยู่เพียงคนเดียว และในขณะที่เดียวกันก็ อยากจะทดลองดูว่า กลุ่มพอจะตั้งดีขัดแย้งกับผู้ใหญ่ได้แค่ไหน เชื่อถือได้เพียงไร

2.3 ถ่ายทอดระเบียบวิธี และคุณค่าที่ผู้ใหญ่ต้องการหรือไปในทางตรงกันข้าม ซึ่ง ส่วนมาก จะถ่ายทอดคุณค่าตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ หากกลุ่มสนับสนุนระเบียบและคุณค่านั้น

3. โรงเรียน เป็นสถานที่ที่เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้วิชาต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ และยังเป็น สถานที่ที่เด็กได้มีโอกาสคบหาสมาคมกับเพื่อนฝูงในวัยเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีโอกาสได้รับความรู้และคุณค่าต่าง ๆ โรงเรียนจึงมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กได้มาก แต่ปัญหาก็คือ โรงเรียนอาจจะมีวิธีการ อบรมดังนี้

3.1 สอนไม่ตรงกับที่บ้าน ทำให้เด็กสับสนไม่รู้วาระหว่างครูกับพ่อแม่ใครจะถูก กว่ากัน

3.2 สอนในสิ่งที่เป็นทฤษฎีและอุดมคติจนเกินไป อาจไม่ตรงกับกาปฏิบัติจริงใน ชีวิตเด็กเลยไม่แน่ใจว่าจะเชื่อดีหรือไม่

4. กลุ่มอาชีพ เมื่อบุคคลได้รับการอบรมจากกลุ่มอื่นๆ ที่กล่าวมาจนมาถึงระดับที่จะต้องประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว ใครจะทำอาชีพอะไร ก็ควรจะต้องยอมรับ ระเบียบวิธีปฏิบัติของอาชีพนั้นๆ ซึ่งในแต่ละอาชีพก็จะมีคุณค่าและวิธีการปฏิบัติแตกต่างกันออกไป เช่น ตำรวจก็แตกต่างจากแพทย์ นางพยาบาลก็แตกต่างจากพ่อค้า ครูก็แตกต่างจากวิศวกร เป็นต้น

5. ตัวแทนทางศาสนา ได้แก่ วัดวาอาราม พระ นักบวช ผู้สอนศาสนา หรือผู้เผยแพร่ ธรรมของศาสนา ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะช่วยขัดเกลาในแง่ให้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรมและ ความซื่อ ประพฤติดีและทำให้บริสุทธิ์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เมตตาปราณีต่อกัน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม เป็นต้น ทำให้บุคคลมีหลักคุณธรรมที่มีคุณค่าบางอย่างในการยึดมั่น ร่วมกัน ทำให้สังคมเป็นระเบียบ ดังนั้นศาสนาจึงมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการสร้างทัศนคติ และ แนวคิดในการดำรงชีวิตของมนุษย์เพราะบุคคลย่อมนับถือศาสนา แนวความคิดทางศาสนาที่ยอมรับ

รับนั้นจะเป็นพลังในการที่จะให้บุคคลรับหรือไม่รับสิ่งใดค่านิยมที่มาจากศาสนาเป็นเสมือนเครื่องกลั่นกรองความรู้สึกของบุคคล โดยเฉพาะสถาบันที่สำคัญของศาสนา คือ "วัด" ถ้าบุคคลใดใกล้ชิดกับวัดมาก ก็จะได้รับทัศนคติและแนวความคิดมากขึ้นเท่านั้น กล่าวกันว่า ในกรณีเช่น วัดและศาสนาจะเป็นสิ่งเสริมสร้างขัดเกลาพฤติกรรมของบุคคล เช่น การที่บุคคลจะตัดสินใจว่าสิ่งใดผิดหรือถูกหรือเรียกกันว่าค่านิยมนั้น เกิดจากความเชื่อในทางศาสนาตั้งเดิม และสิ่งนี้เองเป็นอิทธิพลทางจิตวิทยา ซึ่งช่วยสร้างบุคลิกภาพของบุคคลด้วย

๔ 6) สื่อมวลชน สื่อมวลชนมีหลายประเภท เช่นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หนังสือรายสัปดาห์ นวนิยาย วรรณคดี เป็นต้น สื่อมวลชนเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญและมีส่วนร่วมในการขัดเกลาทางสังคมในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องคุณค่า ความเชื่อ แบบของความประพฤติ ฯลฯ เช่นเรื่องรัก ประโลมโลก ทำให้หญิงสาวหลายคนฝันว่าตัวเองจะเหมือนนางเอกตามท้องเรื่อง วันหนึ่งจะต้องมีพระเอกมีฐานะมีตระกูลมาชอบ หรือภาพยนตร์กำลังภายในบางเรื่องในโทรทัศน์ ทำให้เด็กบางกลุ่มเลียนแบบการต่อสู้ เป็นต้น จึงอาจเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ในปัจจุบันไม่มีบุคคลใดในสภาพแวดล้อมทางสังคมปัจจุบันที่จะรอดพ้นจากสิ่งเร้าในด้านความคิดหรือพฤติกรรมจากสื่อมวลชนสำหรับสาธารณชนโดยทั่วไปถือว่า สื่อมวลชนเป็นแหล่งที่ตนได้รับความเพลิดเพลินและความรู้พร้อมกันไป และชีวิตของประชาชนในปัจจุบันดูเหมือนจะต้องพึ่งพาอาศัยสื่อมวลชน

๕ โดยเฉพาะในสังคมที่เจริญก้าวหน้าสื่อมวลชนจะแผ่ขยาย และมีอิทธิพลต่อครอบครัว ทำให้บุคคลได้รับค่านิยม และวิธีการปฏิบัติทั้งในด้านบวกและด้านลบมากขึ้น โดยเฉพาะอิทธิพลของสื่อมวลชนที่สำคัญ คือ การให้ข่าวสาร ข่าวสารเหล่านี้มักจะเป็นสัญลักษณ์อักษร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นผู้เขียน บรรณาธิการและผู้จัดทำ มักจะร่วมกับครู กลุ่มเพื่อน และครอบครัวในกระบวนการขัดเกลา เช่น ครูก็อาจสั่งให้อ่านหนังสือพิมพ์บางคอลัมน์พ่อแม่ก็อาจจะซื้อการ์ตูนให้อ่าน ฯลฯ โดยอิทธิพลของสื่อมวลชนเหล่านี้ จะมีอิทธิพลมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลที่จะมีทัศนคติและแนวโน้มต่อสิ่งที่ได้รับอย่างไร บ้างก็ยอมรับ บ้างก็ต่อต้านบ้างก็วางเฉยอย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะปฏิบัติอย่างไร จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของคนบางกลุ่ม และการหาความรู้ของบุคคลอีกส่วนหนึ่ง

๖ สรุปแล้วทั้งครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนศาสนา และสื่อมวลชน เป็นแหล่งสำคัญที่ให้ความคิดกับบุคคลและสร้างพื้นฐานที่จะทำให้บุคคลเลือกที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อสิ่งต่าง ๆ ในช่วงชีวิตระยะต่อมา รวมทั้งขัดเกลาให้บุคคลมีบุคลิกภาพต่าง ๆ ตามที่สังคมต้องการ การขัดเกลาทางสังคม จึงเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์เป็น "คน" โดยสมบูรณ์ ในฐานะที่เป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งในชุมชน ในสังคม โดยต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 2 อย่างร่วมกัน คือ ทางชีวภาพ และสิ่ง

แวดล้อมทางสังคม กระบวนการขัดเกลาทางสังคมมีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การปลูกฝังระเบียบวินัยขั้นพื้นฐาน การปลูกฝังความมุ่งหวังในชีวิตที่กลุ่มยอมรับ การกำหนดบทบาทในสังคม และการให้เกิดความชำนาญ การขัดเกลาทางสังคมมีความแตกต่างกันหลายรูปแบบ และผลจากการขัดเกลาทางสังคมทำให้เกิดความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล

1.2 การจัดระเบียบสังคม (Social Organization)

ความหมาย

สุดา ภิรมย์แก้ว (2542 : 57) กล่าวว่า การจัดระเบียบสังคม (Social Organization) หรือระเบียบสังคม (Social Order) หมายถึง กฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนทั้งหลาย อันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบุคคลและกลุ่ม เช่น การจัดระเบียบสังคมในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา และบุตร การจัดระเบียบสังคมของกลุ่มกรรมกร การจัดระเบียบสังคมของหมู่บ้าน ตลอดจนการจัดระเบียบสังคมของสังคมไทยหรือสังคมอเมริกัน เป็นต้น ทุกสังคมจำเป็นที่จะต้องมีการจัดระเบียบมากน้อยแตกต่างกันไป สามารถกล่าวได้ว่า การจัดระเบียบสังคมเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงอยู่ของสังคมทุกสังคม

อุทัย หิรัญโต (2522 : 67) กล่าวว่า การจัดระเบียบทางสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในสังคม การจัดระเบียบทางสังคมก็เพื่อควบคุมแบบแผนแห่งพฤติกรรมของมนุษย์นั่นเอง ความเป็นระเบียบของสังคมมีที่มาจากการจัดระเบียบใน 2 ประการ

1. การที่สมาชิกมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์หรือแบบแผนการปฏิบัติในการมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ซึ่งได้ปทัสถานอื่นต่าง ๆ
2. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิและหน้าที่อันพึงมีต่อกัน

พิศวง ธรรมพันทา (2523 : 50) กล่าวว่า การจัดระเบียบทางสังคม เป็นการทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย โดยการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์บางประการที่สังคมกำหนด ถือว่าเป็นการช่วยจัดระเบียบสังคม และความสัมพันธ์ตามครรลองดังกล่าวนี้ ยังช่วยบำบัดความต้องการของบุคคลได้ด้วย

สุพัตรา สุภาพ (2545 : 20) กล่าวว่า การจัดระเบียบของสังคม เป็นการทำให้สังคมมีระเบียบที่จะเกิดขึ้นจาก

1. ความเข้าใจร่วมกันในกฎเกณฑ์ และแนวทางในทางปฏิบัติที่บุคคลควรยึดถือเป็นหลังในการดำเนินชีวิต และติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Normative Order)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ซึ่งรวมถึงความผูกพันซึ่งกันและกัน การร่วมมือ การแบ่งงาน การแข่งขัน การขัดแย้งต่างๆ ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้ จะเป็นไปตามแบบอย่าง (Pattern of Social Relation) ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับระเบียบบรรทัดฐาน แล้วยังขึ้นอยู่กับสถานภาพและบทบาทของบุคคลที่ติดต้องสัมพันธ์กัน ซึ่งบุคคลจะมีสิทธิ์และหน้าที่และความรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกัน

พวงเพชร สุรัตน์กุล (2545 : 60) กล่าวว่า การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) หรือระเบียบสังคม (Social Order) หมายถึง กฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนทั้งหลาย อันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบุคคลและกลุ่ม เช่น การจัดระเบียบสังคมในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา และบุตร การจัดระเบียบสังคมของหมู่บ้าน ตลอดจนการจัดระเบียบสังคมไทยหรือสังคมอเมริกัน เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า การจัดระเบียบสังคมเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงอยู่ของสังคมทุกสังคม

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การจัดระเบียบทางสังคม หมายถึง การที่ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ ซึ่งจะอยู่ภายใต้ บรรทัดฐาน สถานภาพ และ บทบาท เพราะจะทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย

แนวคิดที่สำคัญเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization Concept)

มนุษย์ได้สิ่งต่าง ๆ หลายอย่างจากการจัดระเบียบทางสังคม ในทางกลับกันมนุษย์ก็ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ หรือบรรทัดฐานที่วางไว้ เช่น ออกล้นต่อการกระทำบางอย่าง และไม่ทำอะไรบางอย่างตามความพอใจ ความเป็นระเบียบนี้ ขึ้นอยู่กับองค์การที่สามารถบังคับให้เป็นระเบียบตามกฎหมายตามขอบเขตที่กำหนด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย (Social Order) ขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก อยู่กับการเข้าใจร่วมกันในกฎเกณฑ์บางอย่างที่มนุษย์ต้องปฏิบัติ อาจเรียกได้ว่า เป็นระเบียบ บรรทัดฐาน (Normative Order) ประการต่อมา คือ การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 19)

การจัดระเบียบทางสังคมเป็นแนวคิดที่สำคัญของวิชาสังคมวิทยา การจัดระเบียบทางสังคมเป็นเรื่องของวิธีการที่มนุษย์กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผน มนุษย์จะมีความสัมพันธ์ต่อกันได้สะดวกจำเป็นต้องมีแบบแผนที่รู้กันว่าแต่ละคนจะต้องปฏิบัติอย่างไร ในโอกาสใดและในฐานะอะไร แบบแผนเหล่านี้ อาจเรียกว่า "ระเบียบสังคม" ระเบียบสังคมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมในแต่ละสังคม (จำนง อติวัฒนสิทธิ์.

2543 : 29)

องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดระเบียบทางสังคมได้แก่ บรรทัดฐาน และสถานภาพ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกของสังคมได้รู้ถึงระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับในการอยู่ร่วมกัน รวมทั้งได้รู้ถึงตำแหน่งหน้าที่ของตนในสังคม สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สังคมจะดำรงอยู่ไม่ได้หากขาดการจัดระเบียบสังคม (สุดา ภิรมย์แก้ว. 2542 : 67)

การจัดระเบียบทางสังคมยังหมายถึง การสร้างสิ่งอื่น ๆ ขึ้นมาสนับสนุนบรรทัดฐานทางสังคม คือ ค่านิยมทางสังคม อุดมการณ์ ความเชื่อทางสังคมและระบบสัญลักษณ์ ทั้งนี้เพราะบรรทัดฐานทางสังคมอาจเดี่ยวอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมได้ ค่านิยมทางสังคม (Social Value) คือ สิ่งที่เป็นมาตรฐานในการวัดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีที่มีคุณค่าในสังคม ส่วนอุดมการณ์ (Ideology) นั้นเป็นค่านิยมประเภทหนึ่ง ความเชื่อทางสังคม (Social Belief) คือ ความเชื่อต่างๆ ของคนเป็นจำนวนมากในสังคมเดียวกัน นอกจากนั้นยังมีการสร้างระบบสัญลักษณ์ (Symbol) ขึ้นมาเพื่อทำให้คนในสังคมเดียวกันสื่อสารติดต่อกันได้ (งามพิศ สัตย์สงวน. 2544 : 61)

การศึกษาเรื่องการจัดระเบียบทางสังคมแนวคิดที่สำคัญ จึงเป็นเรื่องของการค้นหาและวิเคราะห์ความเข้าใจร่วมกันในสิ่งต่าง ๆ ที่เรียกกันว่า บรรทัดฐาน (Norm) และการศึกษาแบบอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เป็นเรื่องของสถานภาพ (Status) และบทบาท (Role)

บรรทัดฐาน (Norms)

บรรทัดฐาน หรือ ปทัสถาน เป็นวัฒนธรรมประเภทนามธรรมที่มนุษย์ในแต่ละสังคมยึดถือ มาตรฐานกำหนดการกระทำใดถูกและผิด ควรและไม่ควรยอมรับได้และรับไม่ได้ บรรทัดฐานเป็นสิ่งที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิดของบุคคล และสามารถตระหนักถึงการมีอยู่ของบรรทัดฐานได้ จากความรู้ที่รู้สึกว่ามีพลังอำนาจบางอย่างคอยควบคุมบังคับให้ทำสิ่งที่ถูกที่ควร และรู้สึกไม่สบายใจหรือกลัวถูกลงโทษ เมื่อทำสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร บรรทัดฐานจึงเป็นระบบสัญลักษณ์ชนิดหนึ่งที่คนในสังคมกำหนดขึ้น (จำนง อติวัฒนสิทธิ์และคณะ. 2543 : 30)

กล่าวได้ว่า บรรทัดฐานก็คือความคาดหวังที่สอดคล้องเกี่ยวกับการกระทำต่าง ๆ ของคนในกลุ่มหนึ่ง หรือในสังคมหนึ่ง เมื่อตระหนักว่าคนอื่นในกลุ่มหรือคนทั้งหลายในสังคมคาดหวังให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้แล้ว เราก็ทำตามความคาดหวังนั้น เราก็เป็นคนที่ไม่ฝืนสังคมหรือไม่เป็นคนเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคม การฝ่าฝืนบรรทัดฐานย่อมได้รับการตอบโต้จากคนอื่น ๆ อย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ เพื่อควบคุมให้บุคคลกลับมาอยู่ในกรอบของสังคม ดังนั้นเราอาจตระหนักถึงความมีอยู่ของบรรทัดฐานได้จากการที่คนในสังคมมีปฏิกิริยาตอบโต้ หรือลงโทษต่อผู้ที่ฝ่าฝืนความคาดหวังของคนหมู่มาก บรรทัดฐานเป็นสิ่งที่เป็จริงทางสังคม (Social Fact) อันหนึ่งซึ่งมีพลัง

อำนาจครอบงำเราอยู่ตลอดเวลา และเป็นเสมือน "มือที่มองไม่เห็น" ที่คอยจัดระเบียบให้มนุษย์ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีแบบแผนเป็นสังคมอยู่ได้

บรรทัดฐานเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเกิดสังคมมนุษย์ สังคมมนุษย์ไม่ได้ดำเนินการไปตามธรรมชาติอย่างสังคมสัตว์ วิถีชีวิตส่วนใหญ่ของมนุษย์เป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง บรรทัดฐานเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานอันจำเป็นยิ่งสำหรับสังคมมนุษย์ที่ถูกสร้างขึ้น และถ่ายทอดมาตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้เป็นวิธีการควบคุมพฤติกรรมของคนที่อยู่ร่วมกันแล้ว บรรทัดฐานยังเป็นแบบแผนการกระทำที่ช่วยให้มนุษย์ไม่ต้องเสียเวลาคิดไตร่ตรองว่าจะปฏิบัติตัวอย่างใดในสถานการณ์ต่าง ๆ การที่เราถูกปลูกฝังให้รับบรรทัดฐานต่าง ๆ มาแต่เด็กทำให้เราสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ โดยอัตโนมัติ ถ้าไม่มีบรรทัดฐานอยู่ก่อนแล้ว ชีวิตของคนในสังคมสับสนวุ่นวายอย่างยิ่ง

บรรทัดฐานกับการควบคุมทางสังคม (Norms and Social Control)

สังคมดำรงอยู่ได้เพราะมีบรรทัดฐาน สภาพที่เรียกว่าเป็นบรรทัดฐานคือคนส่วนใหญ่ยังยึดถือปฏิบัติตามธรรมเนียม กฎศีลธรรม และกฎหมาย สังคมที่ไร้บรรทัดฐานโดยสิ้นเชิงย่อมดำรงอยู่ไม่ได้ ที่เรียกว่าภาวะไร้บรรทัดฐาน (Normlessness) นั้น เป็นเพียงการเปรียบเทียบกับภาวะสังคมแบบเก่าที่ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมักทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นสังคมที่ไร้ระเบียบ ผู้คนไม่ยึดถือจารีตประเพณี มีการประพฤตินอกสู่นอกทางไปจากแบบแผนเดิมกันมาก สภาพสับสนอันเนื่องจากวิถีชีวิตแบบเก่ากับแบบใหม่ยังปรับตัวให้เข้ากันไม่ได้สินนั้น เป็นปรากฏการณ์ชั่วคราว ในที่สุดสังคมจะปรับตัวสู่สภาวะปกติได้คือ มีกฎเกณฑ์เป็นแบบแผนที่ยึดถือปฏิบัติกันทั่วไป ระเบียบสังคมเป็นไปได้เพราะมีกลไกการควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติตาม

การควบคุมทางสังคมทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งคือการให้คุณและให้โทษ (Sanctions) ได้แก่ การลงโทษ ผู้ฝ่าฝืนและให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติตาม การลงโทษเป็นวิธีการที่ใช้กันทั่วไปตั้งแต่ในครอบครัวจนถึงการลงโทษโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือมีทั้งการควบคุมที่เป็นทางการ (Formal Control) และการควบคุมที่ไม่เป็นทางการ (Informal Control) การควบคุมอย่างไม่เป็นทางการที่ทำโดยญาติพี่น้องและชาวบ้านนั้น เป็นการควบคุมที่มีประสิทธิภาพมากเมื่อเทียบกับการควบคุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐวิธีการควบคุมอย่างไม่เป็นทางการมีหลายวิธีตั้งแต่การขูขบขืนนินทาการหัวเราะเยาะ จนถึงการตัดญาติขาดมิตรกับผู้ฝ่าฝืนจารีตประเพณีที่ถือว่าสำคัญ วิธีการเหล่านี้เป็นการควบคุมจากภายนอก (External Control)

วิธีการสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลยอมรับปฏิบัติตามบรรทัดฐานคือการอบรมปลูกฝังจนบุคคลเกิดจิตสำนึกในการควบคุมตนเอง (Internal Control) เพราะเห็นว่าบรรทัดฐานต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม นอกจากนี้ยังมีวิธีอื่น ๆ เช่น การขู่ให้กลัวในอำนาจลึกลับจากภูติผีบาปกรรม หรือนรก เป็นต้น ผู้ที่มีส่วนร่วมในการควบคุมทางสังคมมีตั้งแต่ตัวเอง ครอบครัว เพื่อนบ้าน ไปจนถึง ศาสนาและอำนาจรัฐ

ประเภทของบรรทัดฐาน

ในสังคมหรือแม้ในกลุ่มย่อยมีบรรทัดฐานต่าง ๆ มากมาย อาจจำแนกประเภทของบรรทัดฐานได้ตามลักษณะของวิธีการควบคุมที่ใช้กับผู้ฝ่าฝืน ประกอบกับลักษณะที่มาและความสำคัญของบรรทัดฐานนั้น ๆ ตามเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแยกบรรทัดฐานเป็นสามประเภทคือ 1. ธรรมเนียมหรือวิถีประชา (Folkways) 2. กฎศีลธรรมหรือจารีต (Mores) 3. กฎหมาย (Laws)

1. ธรรมเนียม (Folkways) ได้แก่แบบแผนปฏิบัติในเรื่องชีวิตประจำวัน เช่น มารยาทในการพูด การเดิน การแต่งกาย ตลอดจนการปฏิบัติตัวที่เป็นปกติวิสัยของคนส่วนใหญ่ในสังคม แบบแผนปฏิบัติเหล่านี้เป็นที่ยึดถือกันทั่วไปว่าเป็นสิ่งที่เหมาะที่ควร หรือเป็นมาตรฐานในการใช้ชีวิตของคนปกติในสังคม การฝ่าฝืนธรรมเนียมไม่ถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรง ผู้ควบคุมให้ปฏิบัติตามธรรมเนียม ได้แก่ ชาวบ้านทั้งหลาย วิธีการที่ชาวบ้านมักใช้ “ลงโทษ” ผู้ฝ่าฝืนธรรมเนียม คือ การนินทา การหัวเราะเยาะ และการตำหนิติเตียน

2. กฎศีลธรรม (Mores) เป็นบรรทัดฐานที่ถือว่าสำคัญในความรู้สึกของคนทั่วไปในสังคม กฎศีลธรรมหรือจารีตเป็นกฎของสังคมที่กำหนดว่าการกระทำใดถูก การกระทำใดผิด การกระทำใดเป็นกรรมดีและกรรมชั่ว การฝ่าฝืนกฎศีลธรรมยึดถือโดยคนทั่วไป ผู้ฝ่าฝืนจึงมักถูกลงโทษอย่างรุนแรงจากคนอื่น ๆ เช่น บางสังคมลงโทษชายหญิงที่เป็นชู้กันถึงขั้นประหารชีวิตจนตาย มีกฎศีลธรรมว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ มากมาย เช่น พ่อแม่ต้องเลี้ยงลูก ลูกต้องกตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ใหญ่ต้องไม่รังแกเด็ก เด็กต้องเคารพผู้ใหญ่ ครูต้องไม่ยุ่งเกี่ยวฉันชู้สาวกับนักเรียน แพทย์ต้องไม่ล่วงเกินคนไข้ เป็นต้น

3. กฎหมาย (Laws) ดังได้กล่าวแล้วว่าในสังคมเล็กๆ นั้นกฎศีลธรรมเป็นระเบียบสังคมที่สามารถใช้ควบคุมพฤติกรรมของคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในสังคมขนาดใหญ่และในเมืองนั้น กฎศีลธรรมเพียงเป็นทางการคือ มีองค์การเฉพาะที่มีอำนาจหน้าที่บังคับให้สมาชิกสังคมปฏิบัติตาม ได้แก่องค์กรของรัฐ เช่น ตำรวจ ศาล กรมราชทัณฑ์ กฎหมายอาจมาจากกฎศีลธรรมที่มีอยู่ก่อนแล้วหรือเกิดจากการบัญญัติขึ้นโดยผู้มีอำนาจรัฐกฎหมายจะเป็นที่ยอมรับปฏิบัติตามโดยประชาชนทั่วไปนั้นจำเป็นต้องสอดคล้องหรือไม่ขัดแย้งกับกฎศีลธรรมและธรรมเนียมที่ชาวบ้านยึด

ถือ แต่บางครั้งผู้มีอำนาจบัญญัติขึ้นแต่ไม่สามารถบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามได้จะถือว่าเป็นบรรทัดฐานของสังคมอย่างแท้จริงไม่ได้

สถานภาพ (Status)

นอกจากบรรทัดฐานซึ่งเป็นเรื่องของระเบียบกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับควบคุมหรือกำหนดแนวทางการปฏิบัติของคนในสังคมแล้ว ยังมีองค์ประกอบสำคัญของการจัดระเบียบสังคมอีกประการหนึ่งคือ "สถานภาพ" (Status) สถานภาพหมายถึง ตำแหน่งของบุคคลในสังคมหรือในกลุ่ม ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมบุคคลทุกคนย่อมมีตำแหน่ง ต่าง ๆ มากบ้างน้อยบ้าง ตำแหน่งบางตำแหน่งเป็นสิ่งที่มิได้กับทุกคนหรือเกือบทุกคน เช่น ตำแหน่งเป็นลูก เป็นพี่เป็นน้อง เป็นพลเมือง เป็นศาสนิก เป็นสามี ภรรยา เป็นพนักงานขายของ นักศึกษา เป็นต้น ตำแหน่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ กำหนดขึ้นเป็นหลักสำคัญสำหรับแจกแจงหน้าที่ความรับผิดชอบและสิทธิต่างๆ แก่สมาชิก กล่าวได้ว่าสถานภาพก็คือ ตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม (Social Position) ในระบบการแบ่งงานของสังคมนั้นเอง

สถานภาพต่าง ๆ ในสังคมเป็นสิ่งที่ค่อนข้างคงที่คือ มีกำหนดไว้ค่อนข้างแน่นอนว่าในสังคมนั้นหรือในกลุ่มนั้นมีสถานภาพอะไรบ้าง เช่นในมหาวิทยาลัยมีตำแหน่งต่าง ๆ ตั้งแต่อธิการบดี คณบดี หัวหน้าภาควิชา อาจารย์ นิสิต บรรณารักษ์ เป็นต้น ในระดับสังคมยังมีสถานภาพมากมายซับซ้อน สิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอก็คือ ตัวคนที่เข้ามาสวมสถานภาพต่าง ๆ คนเก่าตายไปหรือพ้นสภาพไป คนใหม่เข้ามาแทนที่เป็นอย่างนี้ตลอดเวลา ดังนั้นสถานภาพจึงเป็นโครงสร้างของสังคมที่ค่อนข้างคงที่ แม้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากโดยการปฏิวัติก็ไม่อาจทำลายโครงสร้างส่วนที่เป็นสถานภาพต่าง ๆ ได้ทั้งหมด สถานภาพที่สำคัญจำเป็นต่อระบบความสัมพันธ์ของคนในสังคม ต้องคงอยู่อย่างมั่นคง เช่น สถานภาพเกี่ยวกับระบบครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก สามี ภรรยา ญาติพี่น้อง)

สถานภาพและบทบาท (Status and Role)

ตามปกติเมื่อบุคคลมีสถานภาพใดย่อมเป็นที่คาดหวังจากคนอื่น ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ควบคู่กับสถานภาพนั้น การที่บุคคลกระทำภาระหน้าที่ตามสถานภาพของตนนั้น เรียกว่าการแสดงบทบาท "บทบาท" (Role) จึงเป็นสิ่งที่คู่กับสถานภาพ ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้เป็นการกระทำของบุคคล ผู้ที่มีสถานภาพเหมือนกันย่อมมีการแสดงบทบาทเป็นแบบเดียวกัน ตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ เช่น เด็กทุกคนที่มีสถานภาพนักเรียนย่อมแสดงบทบาทคล้าย ๆ กัน คือ ต้องไปโรงเรียน เข้าเรียนในชั้น สอบ ทำการบ้าน และทำกิจกรรมอื่นที่ครูตลอดจนกลุ่มเพื่อนักเรียนหรือผู้ปกครองกำหนดขึ้น แต่การแสดงบทบาทของบุคคลต่าง ๆ แม้

มีสถานภาพเดียวกันย่อมมีลักษณะแตกต่างกันบ้าง เช่น นักเรียนบางคนตั้งใจเรียน ปฏิบัติตัวตามระเบียบของโรงเรียน บางคนชอบหนีเรียน ชอบฝ่าฝืนระเบียบ เป็นต้น แต่เมื่อมองภาพโดยรวมแล้ว จะเห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่แสดงบทบาทเหมาะสมกับสถานภาพ ถ้าไม่เช่นนั้นโรงเรียนก็ควรวาย สับสนจนไม่เป็นโรงเรียนอย่างแน่นอน ในกลุ่มอื่นและในชุมชนก็เช่นเดียวกัน

เหตุใดคนที่มีสถานภาพเหมือนกันบางครั้งแสดงบทบาทต่างกัน พิจารณาได้โดยแยก ลักษณะของบทบาทเป็น 3 ด้าน คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตาม ความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควร กระทำ แต่อาจไม่มีใครทำตามนั้น

2. บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับ บุคคลนั้น ๆ จะคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยม หรือ บุคลิกภาพ และประสบการณ์ของบุคคลแต่ละคน

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual/Enacted Role) ได้แก่การกระทำที่บุคคลปฏิบัติ จริง ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการ แสดงบทบาทหนึ่ง อาจเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น การกดดัน ของกลุ่มต่าง ๆ

ดังนั้น บทบาทที่แท้จริง ๆ จึงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่บุคคลรู้ก็ได้ สถานภาพจึงเป็นโครงสร้างหรือกรอบที่กำหนดให้บุคคลแสดงบทบาทแตกต่างกันในระดับหนึ่ง แต่ ก็มีแนวทางที่เป็นมาตรฐานให้กระทำอยู่ในขอบเขตที่สังคมยอมรับได้

สถานภาพกับการแบ่งชั้นทางสังคม (Status and Social Stratification)

บุคคลที่มีสถานภาพหนึ่ง ๆ นอกจากมีความรับผิดชอบที่ต้องแสดงบทบาทต่าง ๆ ตาม ความคาดหวังหรือบรรทัดฐานของสังคมแล้ว บุคคลในแต่ละสถานภาพยังได้รับสิทธิและอำนาจ ตามสถานภาพของตนอีกด้วย สถานภาพที่ต่างกันจะมีสิทธิและอำนาจมากน้อยต่างกัน สถานภาพ ส่วนใหญ่จะถูกจัดไว้เป็นคู่ ตามความสัมพันธ์ที่ต้องรับผิดชอบต่อกัน เช่น สถานภาพพ่อหรือแม่ คู่ กับสถานภาพลูก สามีกับภรรยา ครูกับศิษย์ ข้าราชการกับประชาชน นายจ้างกับลูกจ้าง เป็นต้น สถานภาพที่เป็นคู่กันเหล่านี้จะมีข้อกำหนดว่าสถานภาพหนึ่งจะมีสิทธิอะไรที่จะเรียกร้องจากอีก สถานภาพหนึ่ง หรือมีอำนาจควบคุมต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างไร สถานภาพต่าง ๆ จึงมักมีลักษณะ เปรียบเทียบได้เป็นคู่ความสัมพันธ์ที่เหนือกว่า ด้อยกว่า สูงกว่า ต่ำกว่า อันเป็นที่มาของการแบ่งชั้น ทางสังคม

อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าสถานภาพที่ต่างกันในสิทธิและอำนาจทุกสถานภาพถือว่าเป็นที่มาของการแบ่งชนชั้น เช่น พ่อแม่มีสิทธิและอำนาจเหนือลูก ครูมีสิทธิและอำนาจเหนือศิษย์ แต่พ่อแม่และครูไม่จัดว่าเป็นชนชั้นหนึ่งโดยเปรียบเทียบกับลูกและศิษย์ บางสถานภาพเท่านั้นเป็นที่มาของการแบ่งชั้น สถานภาพเหล่านี้ได้แก่สถานภาพที่มีความเหนือกว่าด้อยกว่าในด้านทรัพย์สินสมบัติ อำนาจการปกครอง และเกียรติ จะได้พิจารณาถึงเรื่องนี้ต่อไปในบทว่าด้วยการจัดลำดับชั้นทางสังคม

ประเภทของสถานภาพ

สถานภาพต่าง ๆ ที่มีมากมายในสังคมนั้นอาจจำแนกได้ตามลักษณะของการที่บุคคลได้รับสถานภาพมา คือ สถานภาพโดยสังคมกำหนด (Ascribed Status) กับสถานภาพโดยความสามารถ (Achieved Status) โดยทั่วไปบุคคลหนึ่งมีสถานภาพทั้งสองประเภท แต่ในบางสังคมอาจให้ความสำคัญกับสถานภาพหนึ่งมากกว่าอีกแบบหนึ่ง (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 27)

1. สถานภาพโดยสังคมกำหนด โดยปกติเป็นสถานภาพที่บุคคลได้รับโดยอัตโนมัตินับตั้งแต่เกิดเป็นทารก เนื่องจากสังคมทั้งหลายต้องจัดให้สมาชิกทุกคนมีฐานะอย่างใดอย่างหนึ่งภายใต้โครงสร้างที่มีอยู่บุคคลทั่วไปจึงเกิดมาในฐานะลูกหรือน้องหรือหลานของคนบางคน และย่อมมีสิทธิบางอย่างอันพึงมีพึงได้ตามธรรมเนียมหรือตามกฎหมายของสังคมนั้น

2. สถานภาพโดยความสามารถ ตำแหน่งบางตำแหน่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมสมัยใหม่ต้องการบุคคลที่มีความสามารถเหมาะสม ดังนั้นบุคคลต่างๆ จึงต้องแข่งขันหรือแสดงความสามารถเพื่อเข้ารับตำแหน่ง

1.3 พฤติกรรมการเบี่ยงเบนกับการเสียระเบียบในสังคม (Deviant Behavior and Disorganization)

ความหมาย

จ้านง อติวัฒน์สิทธิ์ (2543 : 146) กล่าวว่า การเบี่ยงเบน คือ พฤติกรรมที่กลุ่มหรือสังคมนับว่าผิดไปจากบรรทัดฐานที่คนทั่วไปยึดถือปฏิบัติและก่อให้เกิดการต่อต้าน หรือลงโทษผู้กระทำ ความผิด เบี่ยงเบนที่เห็นได้ชัดที่สุดได้แก่อาชญากรรมหรือการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา เช่น ฆาตกรรม การข่มขืน การติดยาเสพติด การคอร์รัปชัน เป็นต้น

สุพัตรา สุภาพ (2545:130) กล่าวว่า ในชีวิตประจำวันของมนุษย์นั้นจะต้องเผชิญสภาพการณ์ใหม่ๆ ค่านิยมต่างๆ เช่น ความก้าวหน้า เสรีภาพ วัตถุนิยม การแข่งขัน ฯลฯ มนุษย์จึงต้องพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องแต่ละคนจะปรับตัวหรือแก้ไข ปัญหาของตนเอง บางคนปรับตัวไม่ได้ก็อาจออกไปในทางฝืนระเบียบและศีลธรรมอันดีงาม เช่น

การทุจริตเพื่อให้ตัวเองร่ำรวยมีหน้ามีตาซึ่งเป็นปัญหาของสังคมส่วนรวม อย่างไรก็ตาม สังคมก็มีระเบียบแบบแผนหรือบรรทัดฐาน ช่วยยึดเหนี่ยวให้สังคมอยู่ร่วมกันได้ แต่ถ้าบรรทัดฐานนี้ถูกทำลายลง กลุ่มก็จะแตกสลาย สังคมก็จะขาดระเบียบ

อาานนท์ อภาภิรมย์ (2515 : 191) กล่าวว่า ความไม่เป็นระเบียบของสังคม (Social Disorganization) เป็นผลสืบเนื่องมาจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social) กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่างๆ ของวัฒนธรรมโดยส่วนรวมก่อให้เกิดความตึงเครียด ความกดดัน และข้อขัดแย้งต่างๆ ขึ้นในหมู่สมาชิกของสังคม

➢ จากคำนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน คือ พฤติกรรมที่ผิดปกติไปจากคนทั่วไป เป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ เป็นมีส่วนทำให้เกิดปัญหาของสังคม

แนวคิดที่สำคัญของพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการเสียระเบียบในสังคม

พฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นสิ่งที่มีลักษณะสัมพัทธ์คือ ไม่ใช่สิ่งที่กำหนดได้แน่นอนตายตัว พฤติกรรมใดเป็นการเบี่ยงเบนหรือไม่ขึ้นอยู่กับอารมณ์หรือการตัดสินใจของสังคม และการตัดสินใจของสังคม จะแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม แต่ละเวลา หรือแต่ละสถานการณ์

เราจะเห็นได้ว่า ในชีวิตประจำวันของมนุษย์นั้นต้องเผชิญสภาพการณ์ใหม่ๆ คำนิยามต่างๆ เช่น ความก้าวหน้า เสรีภาพ วัตถุนิยม การแข่งขัน เป็นต้น ดังนั้นมนุษย์จึงต้องพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องแต่ละคนจะปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาของตนเอง บางคนปรับตัวไม่ได้ก็อาจออกไปในทางฝืนระเบียบและศีลธรรมอันดีงาม เช่น ทุจริตเพื่อให้ตัวเองร่ำรวยมีหน้ามีตาเป็นปัญหาแก่สังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม สังคมก็มีระเบียบแบบแผนหรือบรรทัดฐาน (Norms) ช่วยยึดเหนี่ยวให้สังคมอยู่ร่วมกันได้ แต่ถ้าบรรทัดฐานนี้ถูกทำลายลง กลุ่มก็แตกสลาย สังคมก็ขาดระเบียบ (สุพัตราสุภาพ, 2545. หน้า 130)

การที่จะระบุว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่ไม่อาจกำหนดเป็น กฎเกณฑ์ที่ตายตัวได้เสมอไป ทั้งนี้เพราะการกระทำบางอย่างสำหรับกลุ่มหนึ่งหรือยุคสมัยหนึ่งอาจเป็นการเบี่ยงเบน แต่กลับเป็นสิ่งธรรมดาหรือเป็นที่ยอมรับกันในอีกกลุ่มหนึ่งหรือยุคสมัยหนึ่งก็ได้ เช่น การมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนการแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมตะวันตก (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ. 2544 : 144)

* แบบของพฤติกรรมเบี่ยงเบน

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ (2543 : 146) ได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมเบี่ยงเบนออกเป็น ดังนี้

1. การกระทำเบี่ยงเบน (Deviant Acts)

1.1 อาชญากรรม (Crimes) คือการกระทำผิดกฎหมายอาญา

1.2 การเบี่ยงเบนทางเพศ (Sexual Deviance) เป็นพฤติกรรมทางเพศที่ไม่ปกติ

1.3 การฆ่าตัวตาย (Suicide)

2. นิสัยเบี่ยงเบน (Deviant Habits)

เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากอุปนิสัยใจคอของบุคคล และความเคยชินที่ไม่สามารถขจัดออกไปได้ เช่น การดื่มสุราเป็นประจำ การติดยาเสพติด การพนัน เป็นต้น

3. การเบี่ยงเบนทางจิต (Deviant Psychology)

ในสังคมปัจจุบันมีคนเป็นจำนวนมากที่ประสบกับปัญหาความพิการทางจิตหรือเป็นโรคประสาท มีความตึงเครียดทางอารมณ์มาก ซึ่งนำไปสู่ปัญหาอย่างหนึ่งทางสังคม นอกจากนี้ยังมีคนอื่นอีกจำนวนไม่น้อยที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว แต่ดูมีภาวะทางอารมณ์ยังไม่เจริญเต็มที่ เช่น ไม่กล้าตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง ต้องคอยแนะนำหรือการตัดสินใจของผู้ที่อยู่เป็นประจำ บางคนมีความกลัวในบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งคล้ายกับนิสัยของเด็ก เช่น กลัวการข้ามถนน กลัวหลงทาง กลัวหนู กลัวแมลงสาบ กลัวจิ้งจก ตุ๊กแก ฯลฯ

4. วัฒนธรรมเบี่ยงเบน (Deviant Culture)

เป็นพฤติกรรมที่กลุ่มคนยึดถือวิถีชีวิตผิดแผกไปจากคนทั่วไปในสังคม หรือพวกที่ต่อต้านวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ เช่น พฤติกรรมของกลุ่มฮิปปี้ พวกกลุ่มลัทธิศาสนาใหม่ พวกอนาธิปไตย พวกพังค์ และแก๊งอาชญากร เป็นต้น

ผลของพฤติกรรมเบี่ยงเบน

พฤติกรรมเบี่ยงเบนก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียแก่สังคม ผลเสียที่เห็นอย่างชัดเจนก็คือ ก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบและก่อความเดือดร้อนให้สังคม เป็นปัญหาสังคมที่ต้องหาทางแก้ไขต่อไป ส่วนผลดีของพฤติกรรมเบี่ยงเบนอาจกล่าวได้ว่ามีหลายประการด้วยกันคือ

1. การเบี่ยงเบนบางอย่างช่วยตัดปัญหาในเรื่องความล่าช้าในการปฏิบัติงาน (Red Tape) ได้อย่างดี

2. การเบี่ยงเบนบางครั้งก็มีลักษณะเป็นการช่วยป้องกันปัญหาที่จะเกิดตามมาได้หากไม่มีการเบี่ยงเบน (Safty Value) เช่น โสเภณี

3. ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อต่อต้านพฤติกรรมที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าก่อให้เกิดความเสียหาย และความไม่เป็นระเบียบให้กับสังคม

4. เป็นสัญญาณเตือนภัย ในกรณีที่มีการกระทำผิดหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดขึ้นมาก ๆ ในสังคมเท่ากับแสดงให้เห็นว่าบรรทัดฐานต่าง ๆ และผู้รับผิดชอบในสังคมล้มเหลวในการ

ควบคุมสมาชิกในสังคมให้อยู่ในระเบียบ จึงจำเป็นต้องพิจารณหาข้อบกพร่องและหาทางแก้ไขต่อไป

1.4 สถาบันทางสังคม (Social Institution)

ความหมาย

พิศวง ธรรมนันทา (2523 :140) กล่าวว่า สถาบัน มิใช่กลุ่มหรือสมาคม หรือองค์การที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นแบบแผน แต่เป็น "วิธีการดำเนินงานที่กำหนดขึ้นอย่างมีแบบแผน"

บุญสนอง บุญโยทยาน (พิศวง ธรรมนันทา. 2523 :140 อ้างอิงจาก บุญสนอง บุญโยทยาน) กล่าวว่า สถาบันในวิชาสังคมวิทยา หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีลักษณะแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นไปในแบบของการร่วมมือ โดยร่วมมือกันอย่างถาวรและเป็นความร่วมมือภายใต้กฎเกณฑ์ใดกฎเกณฑ์หนึ่ง พฤติกรรมที่เรียกว่าเป็นสถาบันได้จะต้องมีลักษณะเฉพาะตัว และเปลี่ยนแปลงยาก และพฤติกรรมนั้นจะต้องเป็นไปอย่างเป็นกิจลักษณะ ไม่ใช่การประพฤติปฏิบัติอย่างเป็นกันเองที่ทำกันในระหว่างสมาชิกของกลุ่มปฐมภูมิ

อุทัย หิรัญโต (2519 : 222) กล่าวว่า สถาบัน คือวิถีทางปฏิบัติซึ่งจัดขึ้นเป็นระเบียบแบบแผนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปและเป็นทางการ สถาบันเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง ไม่มีตัวตน แต่เป็นการปฏิบัติเป็นระบบแห่งพฤติกรรมอันเป็นนิสัย ทั้งในอากัปกริยาและความคิด การกระทำของมนุษย์ทุกชนิดถ้าทำซ้ำๆ จนเกิดเป็นแบบฉบับของการกระทำขึ้นกลายเป็นสถาบัน แต่สถาบันจะมีไม่ได้ถ้าไม่มีองค์กรรองรับ

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ (2543 :78) กล่าวว่า การวิเคราะห์สถาบันทางสังคมเป็นวิธีการทำความเข้าใจพฤติกรรมของคนในสังคม วิธีหนึ่งที่ใช้ให้เห็นว่าคนในสังคมทำกิจกรรมอะไรบ้างที่เป็นกิจกรรมสำคัญและมีกฎเกณฑ์วิธีการในเรื่องนั้น ๆ อย่างไร กิจกรรมใดที่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและสมาชิกสังคมยึดเอาปฏิบัติจนกลายเป็นแบบแผนที่ถาวรหรือค่อนข้างถาวร

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2544 : 107) กล่าวว่า สถาบัน คือ แหล่งรวมของชุดบรรทัดฐาน (A set of norms) ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ที่ช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่แน่นอนสามารถทำนายได้ สถาบันมีความหมายสองนัย คือ ประการแรก หมายถึง องค์การหรือสมาคม และประการที่สอง หมายถึง ระเบียบการหรือระบบการ ที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมที่สำคัญมีอยู่ 7 สถาบัน คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง สถาบันนันทนาการ และสถาบันวิทยาศาสตร์

อาร์โน กรีน (พิศวง ธรรมนันทา. 2523 : 141 อ้างอิงจาก Arnold W. Green) กล่าวว่า สถาบัน หมายถึง องค์การ (Organization) ที่มีวิถีประจำและกฎศีลธรรมเป็นแนวทางกำหนดหน้าที่

ของสมาชิกทั้งหลายในแง่สังคม สถาบันพื้นฐานที่เป็นสากล คือ สถาบันการแต่งงานและครอบครัว
ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานและครอบครัวแต่ละสังคมจะช่วยให้เข้าใจลักษณะของสังคม
นั้นได้ชัดเจนขึ้น

โทมัส ฟอร์ด ฮอว์ลิต (Thomas Ford Hault) 1972, PP.165-166 กล่าวว่า เป็นกระบวนการ
หรือการรวมกลุ่ม (สมาคม) ที่

1. มีการจัดระเบียบอย่างสูง เช่น มีการกำหนดบทบาทและความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้อง
2. มีระบบ เช่น มีการกำหนดว่าผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนต้องทำอะไร
3. มีเสถียรภาพหรือความมั่นคง โดยมีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงยาก และไม่ขึ้นอยู่กับ
บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ

แมร์คเวอริ (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 61 อ้างอิงจาก R. Maciver) กล่าวว่ากระบวนการ
(Process) เท่านั้นที่หมายถึง สถาบัน ส่วนการรวมกลุ่ม (Association) เป็นเพียงสมาคม

อูมร์เนอร์ (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 61 อ้างอิงจาก W. Aumner) กล่าวว่า สถาบันอาจเกิด
ขึ้นจากกฎศีลธรรมแบบไม่รู้ตัว เช่น กฎหมายจารีตประเพณี หรือบัญญัติ คือ เกิดขึ้นโดยตั้งใจ
เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ อูมร์เนอร์ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า สถาบันสำคัญนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับ
ความต้องการของสังคมที่มีอยู่ 5 สถาบัน คือ สถาบันการปกครอง สถาบันการศึกษา เศรษฐกิจ
ครอบครัว และศาสนา

บลูมและเซเลนนิคส์ (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 61 อ้างอิงจาก Broom and Selznick) กล่าว
ว่า สถาบันเป็นแบบของกลุ่มหรือเป็นการปฏิบัติ หรือวิธีการอย่างเป็นทางการ

จากนิยามข้างต้น สามารถสรุปนิยามของคำว่า สถาบัน หมายถึง กลุ่มของคนที่อยู่รวม
กันและมีวิธีปฏิบัติที่เป็นทางการ เป็นแบบแผนเดียวกันที่จะเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่สังคม และเกิด
จากความต้องการของสังคม มีอยู่ 5 สถาบัน คือ สถาบันการปกครอง สถาบันการศึกษา เศรษฐกิจ
ครอบครัว และศาสนา

แนวคิดที่สำคัญของสถาบันทางสังคม

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันทางสังคม จำเป็นต้องพิจารณาถึงแบบแผน
พฤติกรรม ซึ่งหมายถึง แบบแผน ของความคิด หรือการกระทำในเรื่องต่างๆ แต่ละสังคมจะมี
แบบแผนพฤติกรรมในเรื่องต่างๆ ต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับ มาตรฐานทางสังคม ปัญหาพื้นฐาน
ของสังคม และหน้าที่ของสถาบันทางสังคม (ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2544 : 105)

สาระสำคัญของการจัดตั้งขึ้นเป็นสถาบันประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความเป็นระเบียบ (Organized) หมายถึง บทบาทหรือความสัมพันธ์ระหว่าง บทบาทของสมาชิก

2. ความเป็นระบบ (Systematization) หมายถึง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้ที่มีส่วนในสถาบันนี้จะต้องปฏิบัติ

3. ความมีเสถียรภาพหรือความมั่นคง (Stabilization) หมายถึง การรวมกลุ่มกัน หรือ กระบวนการใดๆแห่งสถาบันนั้นมีแนวโน้มที่จะดำรงอยู่เกินกว่าช่วงชีวิตของบรรดาสมาชิกที่มีส่วน ร่วมในสถาบันนั้น (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 64)

จากแนวคิดของ จำนง อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ (2543 : 79) ได้แบ่งสถาบันทางสังคมเป็น 5 สถาบัน ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ (2543 : 79) ครอบครัว หมายถึง การที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไป มาอยู่ร่วมกัน โดยมีความสัมพันธ์กันด้วยการแต่งงานหรือมีความผูกพันกันทางสายโลหิตหรือด้วยการรับเป็นบุตรบุญธรรม และอาศัยอยู่ภายในครัวเรือนเดียวกัน

การที่มนุษย์จำเป็นต้องอยู่กันเป็นครอบครัวนั้น ทฤษฎีหน้าที่นิยมอธิบายว่า มี สาเหตุมาจากความจำเป็นสองประการคือ ความจำเป็นทางชีววิทยา และความจำเป็นทางสังคม

งามพิศ สัตย์สงวน (2545 : 14) ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่มีพื้นฐานจากการเป็น เครือญาติกัน เป็นหน่วยความร่วมมือกัน เพื่อทำสิ่งต่างๆ เพื่อความอยู่รอดร่วมกัน กลุ่มคนดังกล่าว จะใช้ชีวิตร่วมกันคือ กินอยู่หลับนอนด้วยกัน ครอบครัวมีหน้าที่สำคัญในการผลิตประชากรให้สังคม

สุพัตรา สุภาพ (2545 : 66) ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มารวมกันโดยการ สมรส โดยสายโลหิต หรือโดยการเลี้ยงดู (คือเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ ปกติแล้วหมายรวมถึงครอบครัวที่ประกอบด้วยสามีและภรรยา โดยไม่มีบุตรของตนเอง) มีการก่อตั้งขึ้นเป็นครอบครัว มี ปฏิกริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นสามีและภรรยา เป็นพ่อเป็นแม่ เป็นลูกชายลูกสาว เป็น พี่เป็นน้อง โดยการรักษาวินัยธรรมเดิม และอาจจะมีการสร้างสรรค้วฒนธรรมใหม่เพิ่มเติมก็ได้

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2545) ครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่ ร่วมกัน โดยมีความสัมพันธ์กันด้วยพิธีสมรส หรือความผูกพันทางสายโลหิต หรือด้วยการรับเป็น บุตรบุญธรรม และอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

ดร.สนิท สัมครการ (2521 : 45) ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ทาง สายโลหิตและ/หรือทางการแต่งงานจำนวนหนึ่งที่ได้ตกลงใช้ชีวิตร่วมอยู่ภายในบ้านเรือนเดียวกัน

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) (2527 : 18) ครอบคลุม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการ พึ่งพิงกันทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมาย และทางสายโลหิต และบาง ครอบครัวยังมีลักษณะเป็นช้อยกเว้นบางประการจากที่กล่าวมา

จากการศึกษานิยามของคำว่า ครอบครั สามารถสรุปได้ว่า ครอบครั หมายถึง กลุ่มคน ที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต หรือโดยการแต่งงานกัน และตกลงร่วมใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ต้อง ประกอบด้วย

1. ผู้คนจำนวนหนึ่ง ตามปกติก็ประกอบด้วยผู้ใหญ่ทั้งสองเพศ คือมีทั้งหญิงและชาย และอาจมีเด็กหรือคนแก่ร่วมด้วย
2. คนเหล่านั้นต้องมีความสัมพันธ์ต่อกัน คือมีความเกี่ยวข้องกันในฐานะญาติ การสืบสายโลหิตหรือโดยการแต่งงานก็ได้
3. คนเหล่านั้นใช้ชีวิตร่วมกัน คือร่วมกันผลิต ร่วมกันใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อันเป็นของ ครอบครั และร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน
4. ตามปกติแล้ว สมาชิกครอบครัเดียวกันจะอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน แต่อาจมี ช้อยกเว้นในบางกรณี อาทิ สมาชิกของครอบครับางคนอพยพไปทำมาหากินต่างถิ่นชั่วคราว หรือ อาจจะไปเรียน

ครอบครัวยังมีหน้าที่สำคัญดังนี้

1. สร้างสมาชิกใหม่แทนสมาชิกเก่า
2. เลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์และมีคุณภาพของสังคมด้วยการให้อาหารและสิ่งจำเป็นต่าง ๆ จนเติบโตและแข็งแรงพอที่จะเผชิญกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้
3. อบรมปลูกฝังระเบียบสังคมแก่สมาชิกใหม่
4. ให้ความรักความอบอุ่น
5. ควบคุมความสัมพันธ์ทางเพศ
6. ทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจ คือ เป็นทั้งหน่วยผลิตและหน่วยบริโภคโดยเฉพาะในสังคมแบบสมัยก่อน
7. กำหนดสถานภาพของบุคคล

ประเภทครอบครั

1. จัดตามลักษณะหน้าที่โดยคำนึงถึงการแสดงออกของครอบครัตัวเอง มี 2 ประเภท

1.1 ครอบครัวแรกเริ่ม (Family of Orientation) เป็นครอบครัวของพ่อแม่เรานั้นเอง ซึ่งเป็นครอบครัวที่สมาชิกอาศัยเกิดและเจริญเติบโต และด้วยการอาศัยเกิด สมาชิกไม่มีสิทธิหรือสามารถเลือกได้

1.2 ครอบครัวที่เกิดจากการสมรส (Family of Procreation) เป็นครอบครัวที่เกิดจากตัวเราเองโดยการแต่งงาน การมีบุตรสืบสกุล ครอบครัวประเภทนี้สมาชิกสามารถหรือมีสิทธิจะเลือกได้ตามความต้องการของตนเอง

2. จัดตามขนาดใหญ่หรือเล็กของครอบครัวซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น

2.1 ครอบครัวเดี่ยว ได้แก่ครอบครัวที่ประกอบด้วยชายหญิงที่เป็นคู่สมรสหนึ่งกับบุตรที่ยังไม่ได้แต่งงาน

2.2 ครอบครัวขยาย ได้แก่ครอบครัวที่มีสมาชิกซึ่งมีความสัมพันธ์ฉันญาติขยายออกไปจากครอบครัวเดี่ยว โดยทางใดทางหนึ่ง

3. จัดตามอำนาจหรือความเป็นใหญ่ในครอบครัว และระบบการสืบสกุลและมรดก

4. จัดประเภทของครอบครัวตามที่อยู่อาศัยของคู่สมรส กล่าวคือ บางสังคมกำหนดให้คู่สมรสใหม่ต้องเข้าไปอยู่ในบ้านของพ่อแม่เจ้าบ่าว (Patrilocal Residence)

แนวโน้มของครอบครัวในสังคมสมัยใหม่

การนำเอาวิธีการทางอุตสาหกรรมเข้ามาใช้ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี รวมทั้งการกลายมาเป็นเมืองของชุมชนต่าง ๆ หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบครอบครัว การเปลี่ยนแปลงเริ่มที่ลักษณะครอบครัวก่อน คือ เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ประกอบกับสมาชิกภายในครอบครัวได้รับทรรศนะใหม่ ๆ มากขึ้น มีการต่อต้านประเพณีและความเชื่อดั้งเดิม สมาชิกมีความเป็นอิสระ (ทั้งในด้านความคิดและพฤติกรรม) จากการควบคุมของญาติพี่น้อง คือ มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น จากสภาพดังกล่าวทำให้ครอบครัวมั่นคงเหมือนดังเช่นในสังคมสมัยเก่า

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อระบบครอบครัวในสังคมสมัยใหม่อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อครอบครัวในเขตเมืองที่เต็มไปด้วยการต่อสู้แข่งขันกันเพื่อการอยู่รอดในสังคมการที่สมาชิกครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้านและการที่ภรรยาต้องมีการหาเลี้ยงครอบครัวควบคู่กับสามี ทำให้บทบาทของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป หน้าที่ในการอบรมลูก ๆ ซึ่งเคยเป็นหน้าที่สำคัญของครอบครัวกลายเป็นหน้าที่ทางโรงเรียนและสื่อมวลชน ความสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างพ่อแม่ลูกลดน้อยลง แนวโน้มอีกประการหนึ่งของครอบครัวสมัยใหม่ คือ มีการแยกกันอยู่หรือการทอดทิ้งเพิ่มมากขึ้น (สุพัตรา สุภาพ. 2545 : 68)

สำหรับบุคลิกภาพของเด็กในสังคมสมัยใหม่จะพบว่าแตกต่างไปจากในสมัยเดิมอย่างสิ้นเชิงจากเด็กที่เคยอ่านอนซอน่งายมาเป็นเด็กที่มีความมั่นใจในตัวเองสูง มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ซึ่งคงเป็นเพราะอิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกและการอบรมจากสื่อมวลชนต่าง ๆ นั้นเอง เด็กจะตัดสินใจเอง มีการพักผ่อนหย่อนใจมากขึ้น คือมีการเที่ยวหรือพบปะสังสรรค์กับเพื่อน รุนราวคราวเดียวกันโดยเลียนแบบจากผู้ใหญ่ มีการสร้างวัฒนธรรมย่อยของตนขึ้นมา โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กวัยรุ่น

ชีวิตครอบครัวในสังคมสมัยใหม่มีแนวโน้มว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาอื่น ๆ อีกมา ซึ่งเชื่อแน่ว่าจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงต่อครอบครัวอย่างมาก เช่น พฤติกรรมรักร่วมเพศระหว่างชายกับชาย หรือหญิงกับหญิง การว่าจ้างหญิงอื่นตั้งครรภ์แทน หรือการผลิตสมาชิกใหม่ในหลอดแก้ว อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการแพทย์สมัยใหม่ รวมทั้งปัญหาเด็กนอกสมรสเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายในสังคมที่เต็มไปด้วยสื่อมวลชนและสถานบันเทิงเรีงรมย์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ส่งผลให้มีการตั้งครรภ์นอกสมรสมากขึ้น

2. สถาบันการเมือง

การเมือง คือ กิจกรรมทางสังคมหรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ สังคมมีแบบแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมหรือความสัมพันธ์ทางอำนาจ

อำนาจ (Power) คือ ความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มที่จะทำให้คนอื่นหรือกลุ่มอื่นกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ ไม่ว่าจะโดยความยินยอมเห็นชอบหรือไม่ก็ตาม อำนาจจำแนกได้เป็นสองประการคือ

2.1 กำลังอำนาจ (Force) ได้แก่อำนาจที่เกิดจากการใช้กำลังกายหรืออาวุธบังคับให้ยอมตามอำนาจรัฐนั้นส่วนหนึ่งเป็นอำนาจที่มีลักษณะเป็นการบังคับโดยใช้กำลังต่อสมาชิกสังคม

2.2 สิทธิอำนาจ (Authority) อันได้แก่อำนาจที่เกิดจากการเห็นชอบหรือการยอมรับของผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ เป็นอำนาจที่ได้รับการกำหนดเป็นสถาบัน

รัฐและรัฐบาล

รัฐ (จำนง อดิวัฒนสิทธิ์. 2543 : 88) หมายถึง รูปแบบของสังคมแบบหนึ่งซึ่งมีอาณาเขตที่แน่นอน และอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล รัฐบาลคือกลุ่มหรือองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการบังคับควบคุมสมาชิกของสังคม และถือว่าเป็นตัวแทนของคนทั้งสังคมในกรณีที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่น

หน้าที่ของรัฐบาล

1. หน้าที่ควบคุมบังคับให้สมาชิกสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมาย
2. หน้าที่แก้ไขข้อขัดแย้งและประสานประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ
3. หน้าที่วางแผนและดำเนินการเกี่ยวกับกิจการที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกสังคมในรูปของการวางแผนทางเศรษฐกิจ การดำเนินกิจการที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะ หรือสวัสดิการต่าง ๆ
4. หน้าที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับสังคมอื่น
5. สถาบันเศรษฐกิจ

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ (2543 : 93) กล่าวว่า เศรษฐกิจ (Economy) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ให้ได้มากที่สุด และอย่างประหยัดที่สุด

ส่วนคำว่าสถาบันเศรษฐกิจ (Economic Institution) หมายถึง สถาบันสังคมสถาบันหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด สถาบันเศรษฐกิจนี้มีส่วนประกอบที่เป็นกิจกรรมอยู่ 3 ประการ คือ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภค

หน้าที่ของสถาบันเศรษฐกิจ

1. การผลิต หมายถึง การสร้างและการหาผลิตผลหรือการบริการมาเพื่อสนองความต้องการในการบริโภค
2. การแจกจ่ายจ่ายแจก สถาบันเศรษฐกิจมีหน้าที่ในการแจกจ่ายหรือกระจายสินค้าหรือบริการไปสู่สมาชิกของสังคมโดยมีตลาดเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และมีสถาบันอื่น ๆ ช่วยสนับสนุน
3. การบริโภค เป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะทำการบริโภคหรือใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิตมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและความสะดวกในการดำเนินชีวิต หากปราศจากการบริโภคสถาบันเศรษฐกิจจะอยู่ไม่ได้

แนวโน้มของระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงในด้านแรงงานและอาชีพ แรงงานที่ใช้อยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในเรื่องของการบริการมากกว่าการผลิตอย่างอื่น การจัดตั้งสหภาพแรงงานและสมาคมวิชาชีพ ในปัจจุบันคนงานหรือกรรมกรได้รวมตัวกันจัดตั้งสหภาพแรงงานขึ้น เพื่อพิทักษ์สิทธิและประโยชน์ของกลุ่มตนในประเทศที่มีธุรกิจขนาดใหญ่ คือ

1. การดำเนินธุรกิจแบบบริษัท ในสมัยก่อนการดำเนินธุรกิจมักเป็นลักษณะครอบครัว แต่ปัจจุบันระบบธุรกิจแบบครอบครัวเริ่มหมดไป เบาะถูกแทนที่โดยรูปบริษัทขนาดใหญ่ และเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่สนใจและมีทุนมากรถซื้อหุ้นของบริษัท พร้อมกับจัดหาคณะผู้บริหารที่มีความชำนาญและความสามารถในกิจกรรมนั้น ๆ เป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้การบริหารมีความคล่องตัว

2. การดำเนินธุรกิจแบบเครือข่าย ปัจจุบันนี้การทำธุรกิจใช้ทุนมหาศาลและขยายธุรกิจออกไปในที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ

ความเป็นสากลของปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นปัญหาสากลในประเทศแห่งหนึ่งจะมีผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ของโลกด้วย และการเน้นความชำนาญเฉพาะด้านระบบเศรษฐกิจปัจจุบันเน้นความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) มากยิ่งขึ้นดังนั้นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษในสาขาใดสาขาหนึ่ง จะได้รับการพิจารณาจ้างงานก่อนผู้ที่ไม่มีความชำนาญ เช่น สาขาคอมพิวเตอร์ และสาขาอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

4. สถาบันศาสนา

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ (2543 : 101) กล่าวว่า นักเทววิทยามองศาสนาว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เปิดเผยให้เห็นแก่นแท้ของสังขารม นักปรัชญามองศาสนาว่าเกิดจากความพยายามของมนุษย์เพื่อจะอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดจากความอยากรู้ของมนุษย์ในสิ่งลึกลับซึ่งอยู่เหนือเหตุผลแบบธรรมดา

นักจิตวิทยาศึกษาศาสนาในฐานะเป็นปัจจัยช่วยตอบสนองของความต้องการของมนุษย์ และช่วยอธิบายสาเหตุบางอย่างที่เกิดจากพฤติกรรมอยากรู้อยากเห็นฝังแน่นอยู่ในสัญชาตญาณของมนุษย์ รวมทั้งเป็นปัจจัยช่วยกระตุ้นให้บุคคลทำสิ่งต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับบรรทัดฐานความประพฤติ นักรัฐศาสตร์มองศาสนาในแง่ที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

นักมนุษยวิทยามองศาสนาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อและการปฏิบัติของมนุษย์ในส่วนต่าง ๆ ของโลกที่ไม่เหมือนกัน นักเศรษฐศาสตร์มองศาสนาว่าเป็นตัวถ่วงความเจริญการผลิตทางเศรษฐกิจหรือไม่ก็เป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจ

สำหรับนักสังคมวิทยานั้น ศาสนาได้รับการศึกษาในฐานะเป็นองค์การหรือสถาบันที่ปฏิบัติหน้าที่เพิ่มความเป็นปึกแผ่นแห่งสังคม รวมทั้งศึกษาศาสนาในฐานะเป็นปัจจัยที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการระส่ำระสาย การต่อสู้ แ่งแย่ง และการเป็นปฏิปักษ์ต่อกันและกัน

องค์ประกอบของศาสนา

1. ศาสดาและสาวก
2. คำสอนทางศีลธรรม
3. หลักความเชื่ออันเป็นจุดมุ่งหมาย
4. พิธีกรรม
5. องค์การ

หน้าที่ของศาสนา

1. หน้าที่ส่วนบุคคล ศาสนาสอนความต้องการส่วนตัวของบุคคลในด้านต่าง ๆ คือ
 - 1.1 สอนความต้องการเพื่อจะแสดงออก (Expressive Desire)
 - 1.2 สอนความต้องการเพื่อหาสิ่งที่เป็นสาระ (Substantive Desire)
 - 1.3 สอนความต้องการเพื่ออยากรู้หรืออยากเห็น (Cognitive Desire)
2. หน้าที่ทางสังคมของศาสนา หน้าที่ทางสังคมของศาสนามีดังนี้
 - 2.1 ช่วยรังรัดสังคมให้เป็นปึกแผ่น
 - 2.2 ช่วยกำหนดสถานภาพของสมาชิก
 - 2.3 เป็นสื่อการอบรมให้รู้ระเบียบทางสังคม
5. สถาบันการศึกษา

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ (2543 : 111) กล่าวว่า สถาบันการศึกษาในความหมายทางสังคมวิทยาไม่ได้หมายถึงโรงเรียนหรือสถาบันที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาแต่หมายถึงแบบแผนบรรทัดฐานหรือระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การถ่ายทอดวัฒนธรรมความรู้ความคิดต่าง ๆ การศึกษาเป็นกระบวนการการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสมาชิกให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ ถือเป็นกระบวนการพื้นฐานที่พบเห็นได้ในทุกสังคม ไม่ว่าจะสังคมดั้งเดิมหรือสังคมสมัยใหม่ เพียงแต่อาจจะแตกต่างกันไปในรูปแบบการเรียนการสอน ลักษณะผู้เรียนผู้สอน สาระที่สอน สื่อ หรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ ซึ่งแบบแผนการ ปฏิบัติที่เป็นอยู่ถือเป็นบรรทัดฐานทางการศึกษาของสังคมนั้น ๆ

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง "การขัดเกลาทางสังคมกับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของวัยรุ่นในสถาบันอุดมศึกษา จ.พิษณุโลก" นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับ ปัญหาของวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน 5 ประการ คือ พฤติกรรมการมีเพศ

สัมพันธ์โดยเสรี พฤติกรรมกรรมตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ พฤติกรรมบริโภคนิยม พฤติกรรมการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมการเล่นการพนัน ดังนี้

ข่าวที่ 1

หัวข้อข่าว การสูบบุหรี่ของวัยรุ่น (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. 2544 : 2)

สรุปได้ว่า ในผลการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนไทย" โดย น.พ.ชูชัย ศุภวงศ์ และคณะพบว่า ผู้สูบบุหรี่ในเมืองไทยร้อยละ 93 เริ่มติดบุหรี่ก่อนอายุ 25 ปี โดยวัยรุ่นทั้งชายและหญิงอายุ 15 ปี ที่สูบบุหรี่อยู่ในขณะนี้ประมาณร้อยละ 10 เริ่มสูบบุหรี่เรียนอยู่ ป.4 และประมาณร้อยละ 50 เริ่มสูบบุหรี่ในช่วง ป.6-ม.2 และในส่วนของรายงานการวิจัย "แบบแผนพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นไทย" โดย ดร.มารวิญ โกลด์เบิร์ก มหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสุ่มตัวอย่างเด็กวัยรุ่นไทยอายุ 14-17 จากโรงเรียนทั่วกรุงเทพฯ จำนวนกว่า 1,300 คน พบแนวโน้มการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นไทย ดังนี้

วัยรุ่นชายร้อยละ 38 และวัยรุ่นหญิงร้อยละ 30 เคยทดลองสูบบุหรี่

วัยรุ่นชายร้อยละ 33 และวัยรุ่นหญิงร้อยละ 14 เคยสูบบุหรี่มาแล้วอย่างน้อย 1 มวน

วัยรุ่นชายร้อยละ 12 และวัยรุ่นหญิงร้อยละ 3 สูบบุหรี่อย่างน้อย 1 มวน ในช่วง 1

สัปดาห์ที่ผ่านมา

วัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างเพศชายอายุ 14-15 ปี มีแนวโน้มว่าจะทดลองสูบบุหรี่ภายในระยะเวลา 1 ปี ช้างหน้ามากกว่าเพศหญิง และกลุ่มเพศชายอายุ 16-17 ปี มีแนวโน้มที่จะทดลองสูบบุหรี่มากขึ้น

วัยรุ่นชายร้อยละ 32 และวัยรุ่นหญิงร้อยละ 12 มีเพื่อนที่สูบบุหรี่อย่างน้อย 1 คน

วัยรุ่นกลุ่มนี้ร้อยละ 15 มีพี่น้องสูบบุหรี่

วัยรุ่นที่สูบบุหรี่กลุ่มนี้ร้อยละ 37 มีพ่อสูบบุหรี่ร้อยละ 37 มีแม่สูบบุหรี่ร้อยละ 5

วัยรุ่นที่สูบบุหรี่กลุ่มนี้ร้อยละ 37 นิยมสูบบุหรี่ต่างประเทศ

ข่าวที่ 2

หัวข้อข่าว นิสัยก้าวร้าวจากการดูทีวีติดตัวไปจนโต (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ . 2545 : 21)

สรุปได้ว่า นักวิจัยสหรัฐอเมริกา พบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กหนุ่มสาวที่ซึมซับจากการดูโทรทัศน์ที่มีเนื้อหารุนแรง ยังคงติดตัวคนเหล่านี้ต่อไปเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ แนะนำผู้ปกครองห้ามเด็กดูโทรทัศน์เกินวันละ 1 ชม. กลุ่มนักจิตวิทยาที่นำโดย ดร.เจฟฟรี จอห์นสัน แห่งมหาวิทยาลัยโคโลัมเบีย นำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบระยะยาวจากโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมของ

ผู้ใหญ่ ปรากฏว่าเด็ก ๆ ที่ใช้เวลาอยู่บนหน้าจอโทรทัศน์มากกว่าวันละ 1 ชม. มีแนวโน้มก้าวร้าวขึ้นเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่

ข่าวที่ 3

หัวข้อข่าว พบวัยรุ่นไทยใกล้พีริเซ็กซ์ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ . 2542 : 3)

สรุปได้ว่า สำนักวิจัยเอแบค-เคเอฟทีอินเตอร์เน็ตโพลล์ (เอแบคโพลล์) รายงานผลสำรวจทัศนคติกลุ่มนักเรียนนักศึกษาในวัย 14-24 ปี เป็นชาย 650 คน หญิง 650 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร ถึงความเห็นเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของเยาวชนไทย จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างถึงสถานภาพของตัวเอง พบว่า ร้อยละ 38.1 ยังคงอาศัยอยู่กับบิดา/มารดา รองลงมา ร้อยละ 29.1 ระบุว่าพักอาศัยอยู่กับเพื่อน ตามด้วยร้อยละ 19.8 พักอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง และมีร้อยละ 13.0 พักอาศัยอยู่คนเดียว ตามลำดับ ส่วนรายได้ของครอบครัว ร้อยละ 46.5 แจ้งว่าครอบครัวมีรายได้เกินกว่า 25,000 บาท/เดือน รองลงมาคือ ร้อยละ 23.7 ระบุว่า รายได้ของครอบครัวไม่ถึง 10,000 บาท/เดือน ร้อยละ 15.4 ระบุว่า อยู่ระหว่าง 15,001-20,000 บาท/เดือน ในขณะที่ร้อยละ 6.0 ระบุว่ารายได้ต่อครัวเรือนระหว่าง 20,001-25,000 บาท/เดือน

เอแบคโพลล์ ได้สำรวจพบทัศนคติที่น่าตกใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนนักศึกษา ถึงการมีเพศสัมพันธ์ลับนอน กับแฟนหรือคูรักทั้งที่ยังไม่ได้แต่งงาน พบว่า มีผู้เห็นด้วยถึงร้อยละ 35.6 ขณะที่ 64.0 ไม่เห็นด้วย ซึ่งหมายความว่านักศึกษา 1 ใน 3 คนจากกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับการมีเพศสัมพันธ์กับแฟนหรือคูรักก่อนแต่งงานและได้สำรวจต่อไปถึงทัศนคติกับการมีเพศสัมพันธ์ลับนอนกับแฟนที่ไม่ใช่แฟน พบว่า มีผู้เห็นด้วยถึงร้อยละ 11.9 ขณะที่มิได้เห็นด้วยร้อยละ 88.0 และเมื่อจำแนกออกตามเพศในประเด็นนี้ พบว่า กลุ่มที่เห็นด้วยเป็นชายร้อยละ 22.4 และเป็นเพศหญิงเพียงร้อยละ 1.5

ข่าวที่ 4

หัวข้อข่าว วิกฤตเด็ก-เยาวชนไทย ผลผลิตจากสังคมบริโภคนิยม และพัฒนาการที่ไร้ทิศทาง (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ . 2543 : 7)

สรุปได้ว่า จากรายงานในวิจัย ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพครอบครัวไทยจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเป็นการทบทวนองค์ความรู้เรื่องเด็กเยาวชน และครอบครัวของ พ.ญ.จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ และคณะ ทำการสำรวจตั้งแต่ปี 2540 กับเด็ก-เยาวชนในช่วงอายุ 0.24 ปี ทั้งหมด 27.9 ล้านคน ผลรายงานระบุว่า พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นนั้นเด็กส่วนใหญ่จะได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ วิทยุ นิตยสารเป็นหลัก และ

จะให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก มักมีพฤติกรรมเลียนแบบกัน โดยเฉพาะเรื่องทดลองสูบบุหรี่ ดื่มสุรา เสพยาเสพติด และพฤติกรรมทางเพศ และ 4 ใน 10 ของวัยรุ่นไทยชอบเที่ยว สูบบุหรี่ ดื่มสุรา มีแนวโน้มของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเพิ่มมากขึ้น ตั้งครรภ์นอกสมรสมากขึ้น แม้วัยรุ่นไทยปัจจุบันจะรู้เรื่องคุมกำเนิด แต่ไม่ค่อยนำมาใช้ในการป้องกัน

ปัญหาพฤติกรรมที่สำคัญนำไปสู่โรคภัยไข้เจ็บของวัยรุ่นคือ บุหรี่ สุรา ยาเสพติด โดยพบว่า วัยรุ่นชายติดยาเสพติดมากกว่า หญิง 15 เท่า และ 1 ใน 4 ของวัยรุ่นมีปัญหาสุขภาพจิต ที่สำคัญวัยรุ่นยังมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายและพยายามฆ่าตัวตายเมื่อเกิดปัญหา และยังเกิดอุบัติเหตุ การของภาวะอุปทานระเบิด ซึ่งเป็นอาการที่สะท้อนความเครียด วิตกกังวลในเด็กและวัยรุ่นหญิงเพิ่มขึ้น และเยาวชนไทยมีอัตราการทำความผิดทางอาญาเพิ่มขึ้นจากอดีตหลายเท่า 30% ถูกจับในคดีลักทรัพย์ และถูกดำเนินคดียาเสพติดเพิ่มในสัดส่วนสูงที่สุด

* ข่าวกีฬา 5

หัวข้อข่าว สสำรวจพบหญิงทำแท้งส่วนใหญ่ต่ำกว่า 20 (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ . 2543 : 11)

มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข ศึกษาปัญหาการทำแท้ง ในวัยรุ่นและแนวทางทางแก้ปัญหา พบว่า ผู้ที่ทำแท้งส่วนใหญ่เป็นสตรีกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี และเป็นนักเรียน นักศึกษา โดยเดือนที่มีการทำแท้งสูง คือ พฤษภาคม และมิถุนายน ซึ่งมีช่วงวันหยุดติดต่อกันหลายวัน แนวการแก้ปัญหาที่ดี คือ การสร้างค่านิยมใหม่ที่เหมาะสมในกลุ่มวัยรุ่นชายให้เป็นผู้ปกป้องดูแลผู้หญิง และเอื้ออาทรในความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

โดยการศึกษาจากแฟ้มประวัติผู้ป่วยที่มาทำแท้ง พบว่า ร้อยละ 24.6 หรือ 1 ใน 4 ของผู้ที่ทำแท้งเป็นสตรีกลุ่มอายุกว่า 20 ปี ซึ่งนับว่าอยู่ในอัตราที่สูง แม้การศึกษาอื่น ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา หรือประเทศกำลังพัฒนา เช่น ฟิลิปปินส์ ก็มักจะพบอุบัติการณ์การทำแท้งสูงในสตรีกลุ่มอายุนี้อย่างยิ่ง

เมื่อพิจารณาในด้านอาชีพพบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษาที่อยู่ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน นอกจากนั้น บางส่วนเป็นผู้ที่ไม่มีงานทำ และเป็นที่น่าสังเกตว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูง กว่าระดับประถมศึกษา โดยพบว่ามีผู้ทำแท้งมีการศึกษาระดับปริญญาตรีอยู่จำนวนมาก สำหรับเดือนที่มีการทำแท้งสูง คือ เดือน พฤษภาคม และเดือนมิถุนายน ซึ่งมีช่วงวันหยุดติดต่อกันหลายวัน วัยรุ่นทั้งที่ทำงานแล้ว และเรียนหนังสือต่างมีโอกาสไปเที่ยวหรือกลับบ้าน จึงมีโอกาสให้มีเพศสัมพันธ์ในช่วงเวลาดังกล่าว

* ข่าวที่ 6

หัวข้อข่าว พฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นไทยในเทศกาลวันแห่งความรักปี 2000,14 กุมภาพันธ์ (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. 2543 : 12)

สรุปได้ว่า ความเห็นเกี่ยวกับวัยรุ่นหญิงใส่เสื้อสายเดี่ยว/เกาะอก ตาราง 2 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างถึงความเหมาะสมไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการแต่งการของวัยรุ่นใส่เสื้อสายเดี่ยว/เกาะอก

ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	ชาย	หญิง	รวม
เหมาะสม	20.2	6.5	13.3
ไม่เหมาะสม	53.1	67.3	60.3
ไม่มีความเห็น	26.7	26.2	26.4
รวมทั้งสิ้น	100.0	100.0	100.0

จากผลสำรวจภาคสนามของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญเกี่ยวกับ "พฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นไทยในช่วงเทศกาลวันแห่งความรักในปี 2000" ที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพฯ เนื่องจากพฤติกรรมของวัยรุ่นไทยในปัจจุบันมักตามกระแสนิยม โดยเฉพาะในวันแห่งความรักวัยรุ่นไทยมักแสดงออก ตั้งแต่การส่งบัตรอวยพร การมอบดอกไม้ การมอบของขวัญ การไปพักผ่อนเกี่ยวกับคนรัก แต่ที่น่าวิตกก็คือ พฤติกรรมที่ร่าเริงรวมไปถึงการไปเที่ยวพักผ่อนหรือเกี่ยวกับคนรัก อาจถึงขั้นยินยอมร่วมหลับนอนกับคนรักของตน โดยบางฝ่ายเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดา แต่บางฝ่ายเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง

จากการสำรวจวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 14-24 ปี จากจำนวน 1,140 ตัวอย่าง แบ่งเป็น เพศหญิง 50.2% เพศชาย 49.8% ระดับการศึกษา กำลังเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช, ปวส, อนุปริญญา และระดับปริญญาตรี

* ตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าผิดหรือไม่ที่วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	ชาย	หญิง	รวม
ผิด	77.3	80.6	79.0
ไม่ผิด	5.5	3.0	4.2
ไม่มีความเห็น	17.2	16.4	16.8
รวมทั้งสิ้น	100.0	100.0	100.0

ผลจากการสำรวจของเอแบคโพลล์พบว่า ประเด็นสำคัญส่วนตัวของวัยรุ่นไทยยังคงเป็นเรื่องเรียนอันดับที่ 1 รองลงมาคือ ปัญหาครอบครัว และความสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างผู้ปกครองของตนเอง อันดับที่ 3 เป็นเรื่องปัญหาค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ อันดับที่ 4 คือปัญหาเข้ากับเพื่อนไม่ได้ และอันดับที่ 5 เป็นปัญหาเพื่อนรอบข้างให้ยาเสพติด

ข่าวที่ 7

หัวข้อข่าว บทบาทของครอบครัวกับการจัดระเบียบสังคม (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ .2544)

สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยหรือสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีบทบาทสำคัญประการหนึ่งคือ การปลูกฝังและขัดเกลาทางสังคมให้แก่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีนักวิชาการได้ศึกษาและให้ความหมายรวมทั้งการจัดประเภทของครอบครัวในหลายลักษณะเช่น ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย ครอบครัวเชิงซ้อน (พหุครอบครัว) ฯลฯ ทั้งนี้ สามารถสรุปความหมายของครอบครัวได้ว่า "ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางกฎหมาย หรือสายโลหิตหรือจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน" และในที่นี้จะให้ความสนใจและความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครอบครัว สามารถสรุปหน้าที่สำคัญของครอบครัวได้ 6 ประการ คือ

1. หน้าที่ทางเพศและการสืบพันธุ์
2. หน้าที่กำหนดสถานภาพของบุคคล
3. หน้าที่ทางเศรษฐกิจ
4. หน้าที่การศึกษา
5. หน้าที่การปลูกฝังและถ่ายทอดวัฒนธรรม
6. หน้าที่การลดความตึงเครียด

ฉะนั้น ครอบครัวจึงเป็นหน่วยย่อยที่สำคัญในการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันให้กับสมาชิกในครอบครัว หากสามารถจัดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อปลูกฝังค่านิยมและชี้แนะให้สมาชิกสามารถเรียนรู้บทบาท สถานภาพบรรทัดฐานของสังคม มีทักษะและประสบการณ์ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ หรือทำให้เด็กหรือสมาชิกได้รับการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานการจัดระเบียบชีวิตของบุคคลที่เปรียบเสมือนการที่บุคคลได้รับภูมิคุ้มกันด้านทานโรค และยังเป็นพลังหรือกลไกที่จะเสริมสร้างการจัดระเบียบของสังคมด้วย แต่ถ้าบุคคลไม่ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทและสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อบุคคลและสังคมที่เกี่ยวข้อง เช่น พ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่เลี้ยงดูหรือให้ความรักความอบอุ่น ขาดการปลูกฝังคุณธรรม และ จริยธรรมไม่ใช้เวลาเอาใจใส่อบรมชี้แนะบุตรหลานในวิเคราะห์คุณค่าและตัดสินใจในการเลือกรับข้อมูลข่าวสารจากตัวแบบหรือสื่อต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ฯลฯ

อาจกล่าวสรุปได้ว่า "...ครอบครัวเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ที่ใช้สำหรับหล่อหลอมผลิตภัณฑ์
ดังนั้นผลิตภัณฑ์ที่จำลองจากแม่พิมพ์นั้นนอกจากขึ้นอยู่กับวัสดุอุปกรณ์และส่วนผสมที่พอเหมาะแล้ว
แม่พิมพ์และวิธีการจำลองจากแบบพิมพ์จะต้องดี-รวมทั้งมีการจัดวางผลงานในที่ที่เหมาะสมด้วย จึง
จะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ..." ดังคำกล่าวที่ว่า "หากครอบครัวมีความเข้มแข็งก็ยอมที่จะทำให้
สังคมมีความเข้มแข็งไปด้วย"

ข่าวที่ 8

หัวข้อข่าว จิตแพทย์ห่วงสื่อสร้างค่านิยมผิดให้เยาวชนสถาบันเด็ก (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ . 2545 : 10)

สรุปได้ว่า ในปัจจุบันลักษณะของรายการที่นำเสนอมีทั้งละคร เกมโชว์ โฆษณา โดย
ละครมักใช้ฉากหายาเสพติดเสียชีวิตมีสาระน้อยเกมโชว์มีหลากหลายบางรายการที่ผ่านมาก็ดูแล้ว
เครียดพิธีกรก้าวร้าวส่งเสริมให้คนหักหลังทรยศทำลายกัน เอรายการของต่างประเทศมาในสวน
ของหนังสือพิมพ์ ก็เสนอแต่ข่าวอาชญากรรมความรุนแรง ซึ่งหากคนที่บริโภคสื่อเหล่านี้นานจะชิน
ชาและซึมซับเข้าไปในสมอง นานเข้าจะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เมื่อไม่พอใจก็จะใช้
กำลัง ดังนั้น สิ่งเหล่านี้ควรระมัดระวังในการนำเสนอ ดังนั้นหากสังคมไทยสร้างค่านิยมที่ผิด ๆ
โดยในอดีต ผู้ที่มุ่งน้อยหม่นน้อย ถ่ายรูปโป๊ จะมีความอายไม่กล้าเปิดเผยตัว แต่ในปัจจุบันกลับไป
ออกรายการต่าง ๆ ให้สัมภาษณ์ถึงรายได้ เหมือนไปสร้างวีรกรรมอะไรมาสักอย่าง ซึ่งตรงนี้จะทำให้
ผู้หญิงหน้าด้านและทำให้คนมุ่งฝ้าน้อยขึ้นลง แม้แต่การประชาสัมพันธ์ละคร ก็จะเน้นที่ฉากเลิฟซีน
ขึ้นมา และพบว่าเด็กที่ติดสารเสพติดสัดส่วนใหญ่มักอ้างว่าเพื่อนชวนบ้าง อยากลองบ้าง และอีกส่วน
หนึ่ง คือ โฆษณาเหล้า เครื่องดื่ม หลาย ๆ ยี่ห้อในขณะนี้ก็มักจะสื่อไปในทางที่ผิด

ข่าวที่ 9

หัวข้อข่าว ยอดนักสิงห์อมควัน ยังน่าเป็นห่วง (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ . 2545)

สรุปได้ว่า วัยรุ่นหญิงสู้อแววสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น

ตาราง 4 แสดงอัตราร้อยละของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำ จากประชากรทั้งหมดจำแนกตามกลุ่ม
อายุ และเพศ เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ.2542 และ พ.ศ.2544

	พ.ศ.2542			พ.ศ.2544		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
อายุ 11-14 ปี	0.2	0.5	-	0.1	0.2	0.1
อายุ 15-24 ปี	12.3	24.0	0.3	13.5	26.0	0.6
อายุ 60 ปีขึ้นไป	23.3	45.1	4.8	21.1	40.9	4.3
ภาพรวม	20.5	38.9	2.4	20.6	39.3	2.2

ที่มา : การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากร พ.ศ.2542 และ 2544, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข่าวที่ 10

หัวข้อข่าว จับตาปัญหาเด็กไทย (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ . 2546 : 17)

สรุปได้ว่า เด็กเข้าร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่เฉลี่ยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง และพบว่า เด็กวัยรุ่นเดินทางซื้อเครื่องสำอางบ่อยขึ้นด้วย ตัวเลขเฉลี่ยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ซื้อเครื่องสำอางเฉลี่ย 1.9 ต่อสัปดาห์ ตัวเลขเด็กเที่ยวผับ เฉลี่ยไม่ถึง 1 ครั้งต่อสัปดาห์ แต่แสดงว่าเที่ยว 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ก็เยอะ ไม่เที่ยวเลยก็มีคงต้องตามดูเด็กกลุ่มเสี่ยงราว 20% ซึ่งประชากรวัยรุ่นเรามีเป็นล้านคนแสดงว่าเป็นแสนคนที่เป็นนักเที่ยว เที่ยวแต่ละครั้งไม่ใช่แต่เสียเงิน แต่หมายถึงยาเสพติด และเซ็กส์เพศสัมพันธ์มี 0.4 ครั้งต่อสัปดาห์ ฟังดูต่ำแต่เป็นตัวเลขเฉลี่ยแสดงว่ามีเด็กกลุ่มหนึ่งที่มีพฤติกรรมทางเพศ (Sexually Active) สิ่งที่มาคือเอดส์และการทำแท้ง และอีก 80% เด็กยังพึ่งรายได้จากพ่อแม่ขณะที่เด็กก็เดินทาง ซื้อเครื่องสำอางมีมือถือ เที่ยวเตร่ ใช้จ่ายกระจุย แต่รายได้เฉลี่ยเดือนละ 1,500 ซึ่งไม่พอ แล้วเขามีรายได้จากไหน ขอพ่อแม่เพิ่ม หรือมีกิจกรรมที่สามารถเพิ่มรายได้นิสัยบริโภคนิยมกับการขายบริการทางเพศผมว่าสัมพันธ์กันซึ่งน่ากลัว

ข่าวที่ 11

หัวข้อข่าว ผลวิจัยพบศ.ชอบเข้าเวปโป๊เดือนพ่อแม่ใส่ใจ (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ . 2546 : 15)

สรุปได้ว่า จากการเผยแพร่ผลสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาพบใช้เวลาเล่นไม่ต่ำกว่า ครั้งละ 4 ชั่วโมง ขณะที่เกือบครึ่งเข้าเวปไซต์ที่เกี่ยวกับเรื่องทางเพศ ซึ่มหาวิทยาลัยยังให้คำแนะนำเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตน้อย และยังพบอีกกว่า ผู้ปกครองไม่ถึง 5% ที่มีความรู้เรื่องนี้

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เผยผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมและจุดมุ่งหมายในการใช้อินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครซึ่งจัดทำโดย น.ส.ชาติรส ภาระเวก น.ส.เสาวพร เมืองแก้ว น.ส.วราภรณ์ ธาระวานิช และ น.ส.กอบกุล สรรพกิจจำนง โดยทำการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยรัฐจำนวน 6 แห่ง ๆ ละ 70 คน รวม 420 คน พบว่า นิสิตนักศึกษากว่า 69% มีคอมพิวเตอร์เป็นของตนเองและจะเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ครั้งละไม่ต่ำกว่า 4 ชั่วโมง เวลาที่ใช้บ่อยที่สุดคือ 18.00-24.00 น. จากการสำรวจจุดมุ่งหมายการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า 86.4% เพื่อความบันเทิง ซึ่งเนื้อหาด้านบันเทิงที่เป็ดรับมากที่สุด คือ ห้องเวปไซต์ คิดเป็น 93.6% รองลงมาชมภาพยนตร์และดนตรี 88.6% และเล่นเกมอินเทอร์เน็ต 81.7%

ส่วน 64.8% ใช้เพื่อการค้นคว้างานวิจัย และ 74% ใช้เพื่อตรวจสอบผลการเรียน และสุดท้าย 46.7% ใช้เพื่อติดต่อธุระส่วนตัว คือ 86.2% ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารกับเพื่อน

ข่าวที่ 12

หัวข้อข่าว เพราะอะไรเด็กไทยจึงใช้เงินเปลือง (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ . 2542 : 6)

สรุปได้ว่า เด็กนักเรียน นักศึกษาวัยรุ่นที่กำลังอยู่ในวัยเรียนยังหาเงินเองไม่ได้ ต้องขอเงินจากพ่อแม่ แต่สามารถใช้สินค้ามีเยื่อหุ้ม ราคาแพงจากต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นรองเท้า เสื้อผ้า นาฬิกา เครื่องประดับ กระเป๋าสะพาย รวมถึงการใช้จ่ายเงินและบริการ โดยผ่านบัตรเครดิต เป็นภาพที่เราสามารถเห็นได้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศูนย์การค้า หรือแหล่งบันเทิงต่างๆ ผลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นิสิต นักศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 1,114 คน ในปี 2540 โดยทีมเงินออม สำนักผู้ว่าราชการนครแห่งประเทศไทย พบว่าปัจจัยหลักที่ทำให้วัยรุ่นใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยมากที่สุด อันดับหนึ่งได้แก่ การบริโภค สินค้าตามสมัยนิยม (แฟชั่น) และตามอย่างเพื่อนฝูง ซึ่งสูงร้อยละ 46.4 รองลงไปคือ การวางแผนการใช้จ่ายเงินไม่ถูกต้อง และขาดวินัยในการใช้เงิน ร้อยละ 19.0 อันดับสาม คือ วัยรุ่น คลั่งไคล้และมีรสนิยมในสินค้านำจากต่างประเทศร้อยละ 9.5 อันดับสี่ และห้า ร้อยละ 7.0 เท่ากันคือ ใช้เวลาว่างไปเที่ยวดูหนังฟังเพลง เล่นแบบดารา นักแสดง นักร้องที่ชอบ ส่วนที่เหลือเป็นผลมาจากผู้ปกครอง อิทธิพลจากการโฆษณาและเลียนแบบการให้ของขวัญราคาแพงจากต่างประเทศ ซึ่งเหล่านี้เป็นค่านิยมที่ยึดถือปฏิบัติกันอยู่

ข่าวที่ 13

หัวข้อข่าว พบวัฏกรรมพิชิตยาเสพติดในโรงเรียน (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ . 2542 :15)

สรุปได้ว่า ประเทศไทยได้ตระหนักถึงภัยร้ายแรงของยาเสพติดที่มีต่อเด็กและเยาวชน และผลร้ายที่ประเทศไทยได้รับเรื่อยมา แต่ปัญหาก็กไม่ได้ลดน้อยลง เด็กและเยาวชนยังติดยาเสพติดเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้รายงานความเปลี่ยนแปลงของผู้ติดยาเสพติดไว้ดังนี้ คือในปี 2536 มีผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยทั้งสิ้น 1,257,590 คน หรือร้อยละ 2.17 ของประชากรทั้งหมด จำนวนนี้เป็นเยาวชนในสถานศึกษาถึง 71,666 คน หรือไม่น้อยกว่า ร้อยละ 5.66 และล่าสุด ในปี 2541 คาดว่ามีนักเรียนผู้ติดยาถึง 190,000 คน เพิ่มขึ้นจากเมื่อ 5 ปีที่แล้วจำนวน 118,334 คน หรือ 2.7 เท่าจากจำนวนเดิมคิดเป็นเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 23,667 คนต่อปี ทั้งนี้สอดคล้องกับตัวเลขผู้เข้ารับการรักษาจากแพ้ม ข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ระบุว่านักเรียนเข้าบำบัดรักษายาเสพติดทั่วประเทศตั้งแต่ปี 2535 จนถึงปี 2541 ในสัดส่วนเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด และเป็นรายใหม่ถึงร้อยละ

84 จากจำนวนผู้รับการบำบัดรักษาทั้งหมด ซึ่งชี้ว่านักเรียนมีแนวโน้มติดยาเสพติดได้ง่ายขึ้น และในกลุ่มนักเรียนนี้ยังพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มากถึงร้อยละ 49 รองลงไปคือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ร้อยละ 19.7 ระดับประถมศึกษา 14.6 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 10.8 และสอดคล้องกับกลุ่มนักเรียนที่เข้าบำบัดรักษาเพิ่มขึ้นทุกปี เป็นกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

* จุไรรัตน์ เพ็ชรวิจิตร (2545 : 1-2) ได้ศึกษาเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสของนักศึกษา โดยศึกษาจาก นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ของสถาบันราชภัฏ ในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายวัยรุ่นและหนุ่มสาวไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากผลของการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยค่านิยมและวัฒนธรรม ซึ่งมีการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกผ่านสื่อต่างๆ ทำให้เกิดเป็นเรื่องปกติและมีอิสระมากขึ้น ปัจจุบันนี้วัยรุ่นหนุ่มสาวตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัยมีการคบหากันเป็นแฟนอย่างเปิดเผย บางรายถึงขั้นอยู่กินกันเป็นสามีภรรยา

รัชณี วิเศษสังข์(2518 : 70-72) ได้ศึกษาจรรยาวิพากษ์ของเด็กวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 จาก 4 โรงเรียน จำนวน 418 คน วิธีการศึกษาโครงสร้างสถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงขึ้น 18 ประการ ได้แก่ รักกันไม่เคยถูกเนื้อต้องตัวกัน ไปเที่ยวกันสองต่อสองกลางคืนบ่อยๆ ไปดูภาพยนตร์ นัดพบกันอย่างเปิดเผย เป็นต้น และได้กำหนดบทบาทของชายหญิงที่กระทำพฤติกรรมในแต่ละสถานการณ์มี 5 แบบ คือ นักเรียนทั้งชายและหญิง ชายหนุ่มกับหญิงสาว ชายแต่งงานแล้วกับหญิงสาว ชายหนุ่มกับหญิงสาวที่แต่งงานแล้ว และชายที่แต่งงานแล้วกับหญิงสาวที่แต่งงานแล้ว พบว่า โดยส่วนมากแล้วพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ได้ระบุขึ้นนั้น เป็นการกระทำของวัยรุ่นชายและหญิงเป็นส่วนใหญ่

* จำเรียง ภาวิจิตร (2522 : 41) ศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับสังคมและครอบครัวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ชั้นปีที่ 2 และ 3 จากทุกคณะ จำนวน 495 คน ชาย 231 คน หญิง 264 คน เมื่อถามว่าการทดลองมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสนักศึกษาควรปฏิบัติหรือไม่ ปรากฏว่าความ

คิดเห็นของนักศึกษาชายและหญิงแตกต่างกันมาก คือ นักศึกษาชายเห็นว่า " ไม่ควรปฏิบัติเลย " ร้อยละ 39.83 ขณะที่นักศึกษาหญิงเห็นว่าไม่ควรปฏิบัติเลย ร้อยละ 83.33 นักศึกษาชายเห็นว่า " ควรปฏิบัติ " ร้อยละ 25.54 ในขณะที่ นักศึกษาหญิงมีความเห็นแย้งควรปฏิบัติร้อยละ 3.79 ส่วนความเห็นที่ " ควรบ้าง " ในหมู่นักศึกษาชายมี ร้อยละ 32.9 ในหมู่นักศึกษาหญิงมีร้อยละ 11.36

* อุทิศ เชาวลิต (2521 : 57-59) ศึกษาพบว่า นักศึกษาในโรงเรียนสารพัดช่างที่เป็นโสด อายุ 15-24 ปี มีความเห็นว่า เพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ ร้อยละ 63.8 เมื่อเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของนักศึกษาหญิงและชายที่คิดว่า เพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสเป็นเรื่องธรรมดา นักศึกษาหญิงเห็นด้วยร้อยละ 17.1 แต่นักศึกษาชายเห็นด้วยมากกว่าร้อยละ 45.7

* ลัดดา กิติวิภาค (2525 :125) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาชายยอมรับพฤติกรรมทางเพศระหว่างชายและหญิงทุกพฤติกรรมมากกว่านักศึกษาหญิง ในกรณีนี้ได้แสดงให้เห็นถึงค่านิยมไทยในสังคมไทยว่าหญิงในสังคมไทยไม่กล้าแสดงออกในเรื่องนี้อย่างเปิดเผย เนื่องจากเกรงการไม่ยอมรับของสังคมทั้งยังได้รับ การอบรมเลี้ยงดูมาให้ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี ในเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศมากกว่าผู้ชาย

* พรทิพย์ วงศ์เพชรสง่า (2528 : 1) ศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสในระดับปานกลาง บ้างจะปฏิบัติหลังทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ และสถานภาพสมรสของบิดา มารดา

* จิระ จิงเจริญศิลป์ (2523 : 42-53) ได้ศึกษาค่านิยมในการคบเพื่อนต่างเพศของวัยรุ่นในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย อายุ 15-19 ปี จำนวน 226 คน พบว่า เด็กวัยรุ่นชายรู้สึกเสรีในการปฏิบัติตนในการคบเพื่อนต่างเพศมากกว่าวัยรุ่นหญิง เด็กวัยรุ่นหญิงที่ปรับตัวได้ไม่ดี รู้สึกเสรีในการปฏิบัติตนในการคบเพื่อนต่างเพศมากกว่าเด็กวัยรุ่นที่ปรับตัวได้ดี

วิชัย เทียนถาวร (2540. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง โครงการศึกษาผลการวิจัยและแนวทางที่เสริมสร้างครอบครัวที่พึงประสงค์ในประเทศไทย พบว่า การศึกษาคุณลักษณะของครอบครัวที่พึงประสงค์จากหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนไทย เช่น สำนักนายกรัฐมนตรี กรมประชาสงเคราะห์ กรมการพัฒนาชุมชน และสำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน โดยสรุปจะกำหนดคุณลักษณะครอบครัวที่พึงประสงค์เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว

ชัมย์พร อนุอัน (2540 . บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการติดสารเสพติดของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร พบว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อ

พฤติกรรมกรรมการติตสารเสพติดของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร และทราบชนิดของสารเสพติดที่เยาวชนติตมากที่สุด โดยทำการศึกษาจากเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครทั้งเพศชายและเพศหญิง ทั้งที่ติตและไม่ติตสารเสพติด ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการติตบุหรี่ยี่สำคัญคือ ภูมิหลัง ความรู้สึกผูกพันกับเพื่อน ความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดา ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน ความยึดมั่นต่อการกระทำที่สังคมยอมรับ ความเชื่อในบรรทัดฐาน ทศนคติที่มีต่อสารเสพติด

สายใจ ชื่นคำ (2542 . บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการติตเครื่องติตแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในสังคมไทย พบว่าในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการติตเครื่องติตแอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่น กรอบแนวคิดที่นำมาศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีการสมาคมที่แตกต่างกัน ทฤษฎีความผูกพันทางสังคม และทฤษฎียับยั้งการกระทำผิด จากกรวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการติตเครื่องติตแอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่น ในจังหวัดปทุมธานี มี 3 ตัวแปร ได้แก่ (1) อิทธิพลของเพื่อนสนิทที่คบหาสมาคมด้วย (2) ความผูกพันต่อบิดามารดาในระดับต่ำ (3) ความผูกพันต่อครูและโรงเรียนในระดับต่ำ

เบญจา รักพงษ์ (2542 . บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมือง พบว่ากลไกการขัดเกลาพฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อนและสื่อมวลชน มีบทบาทแตกต่างกัน กล่าวคือ ครอบครัวมีบทบาทในการขัดเกลาพฤติกรรมทางสังคมให้แก่วัยรุ่นในทุกเรื่อง แต่ปัจจุบันมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นน้อยลง เนื่องจากผู้ถ่ายทอดคือ พ่อแม่ ไม่มีเวลาใกล้ชิดเด็กพอ ส่วนโรงเรียนก็มีบทบาทน้อยลงเช่นกัน ครูในปัจจุบันนี้ไม่มีเวลาเอาใจใส่นักเรียนและไม่ปรับตัวทำให้เกิดช่องว่าง เด็กไม่ศรัทธาและไม่เลื่อมใสครู กลุ่มเพื่อนเป็นตัวแทนการขัดเกลาที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก ทั้งนี้เพราะว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเพื่อน ต้องการยอมรับเพื่อนซึ่งมีลักษณะที่คล้ายกันช่วยให้เข้าใจความรู้สึกจึงสามารถชักชวนให้คล้ายตามและมีพฤติกรรมที่คล้ายกัน สถาบันสื่อมวลชนเป็นกลไกการเรียนรู้ทางอ้อมที่สำคัญมาก เพราะลักษณะของสื่อที่มีเทคโนโลยีสูงการถ่ายทอดที่ทันสมัยแบบเนียนผ่านเนื้อหา และต้นแบบที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง

จิราพร สุวรรณธีรางกูร (2542 . บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นในสถานศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในปัจจุบันแม้ว่าสถานศึกษาทุกแห่งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ เพื่อให้นักเรียนปลอดสารเสพติด รวมทั้งบุหรี่ยี่ ซึ่งถือว่าเป็นประตูเข้าไปสู่สารเสพติดชนิดอื่น แต่จากรายงานสูบบุหรี่ในประเทศขณะนี้พบ

ว่าร้อยละ 75 ของผู้สูบบุหรี่เริ่มสูบบุหรี่ขณะเป็นวัยรุ่น โดยส่วนใหญ่จะเริ่มสูบบุหรี่ก่อนจบชั้นมัธยมศึกษา มีเพียงบางส่วนที่เริ่มสูบบุหรี่หลังจากจบไปแล้ว ทำให้เกิดคำถามว่าปัจจุบันมีอะไรที่ต่างไปจากที่เคย รายงานไว้ในอดีต งานวิจัยสรุปได้ว่า ระดับชั้นเรียนที่มีผู้สูบบุหรี่มากที่สุด คือ มัธยมศึกษาปีที่ 3 (ร้อยละ 44.1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ คือ ปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว หากปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี โอกาสที่วัยรุ่นจะสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น 1.23 เท่า

× วันดี ทองงอก (2543 . บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อ ค่านิยมและพฤติกรรมของเยาวชนภาคเหนือตอนบน พบว่า การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะ ศึกษาถึงโอกาสและการเข้าถึงสื่อมวลชนของเยาวชนสตรีภาคเหนือตอนบน เฉพาะหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ พร้อมไปกับการทำความเข้าใจถึงอิทธิพลและบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อเยาวชนดังกล่าว ทางด้านการสร้างค่านิยมอันจะนำไปสู่พฤติกรรมของเยาวชนใน 3 ด้านด้วยกันคือ จริยธรรมทาง เศรษฐ จริยธรรมเกี่ยวกับงานหรืออาชีพในทางเศรษฐกิจ และจริยธรรมการดำรงชีวิตในสังคม

รวีพร อัมโรจน์ (2544 . บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้วัฒนธรรมการบริโภคของ นักเรียนวัยรุ่นในเขตเมือง พบว่าช่องทางการเรียนรู้วัฒนธรรมการบริโภคในด้านการรับประทานอาหาร นอกบ้านกับครอบครัวเป็นช่องทางการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด ในระยะแรกจะไปกับครอบครัว ต่อมาจะไปกับกลุ่มเพื่อนซึ่งมีค่านิยมในการลองของแปลกใหม่และเป็นแหล่งนัดพบระหว่างกัน ช่องทางการเรียนรู้วัฒนธรรมการบริโภคในด้านการแต่งกาย กลุ่มเพื่อนเป็นช่องทางการเรียนรู้ ที่สำคัญที่สุดเนื่องจากจะต้องปฏิบัติเหมือนกัน เพื่อแสดงความเป็นกลุ่ม ช่องทางรองลงไปได้แก่ สื่อมวลชนที่เสนอข่าวด้านแฟชั่นต่างๆของวัยรุ่น ช่องทางการเรียนรู้วัฒนธรรมการบริโภคในด้าน นันทนาการ กลุ่มเพื่อนเป็นช่องทางการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดเพราะวัยรุ่นจะไปพักผ่อนหย่อนใจ เช่น การไปดูภาพยนตร์ การเดินชมสินค้าตามห้างสรรพสินค้าและอื่นๆเป็นกลุ่ม เงื่อนไข ปัจจัยที่ส่งผล ต่อช่องทางการเรียนรู้วัฒนธรรมของผู้บริโภค ได้แก่ สถานภาพของครอบครัวในอิทธิพลของกลุ่ม เพื่อน และสื่อสารมวลชนถ่ายทอดค่านิยมต่างๆแก่วัยรุ่น

สุภาภา ศิริทรัพย์ (2545 . บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็ก : ศึกษากรณี การล่วงเกินทางเพศต่อเด็กโดยบุคคลในครอบครัว พบว่า สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความ เปลี่ยนแปลง เนื่องจากผลของความผันผวนทางเศรษฐกิจ ครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันแรกที่สำคัญที่สุดของสังคมได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ในบางกรณีบิดามารดาไม่สามารถทำหน้าที่ บรมเลี้ยงดูสั่งสอนให้ความรักและความอบอุ่นอย่างเพียงพอ ก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิ เด็กโดยบุคคลในครอบครัวเป็นผู้กระทำในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการล่วงเกินทางเพศต่อ

เด็กซึ่งเป็นความผิดทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม รวมทั้งส่งผลกระทบต่อเด็ก สร้างความทุกข์ทรมานให้แก่เด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างแสนสาหัส

งานวิจัยในต่างประเทศ

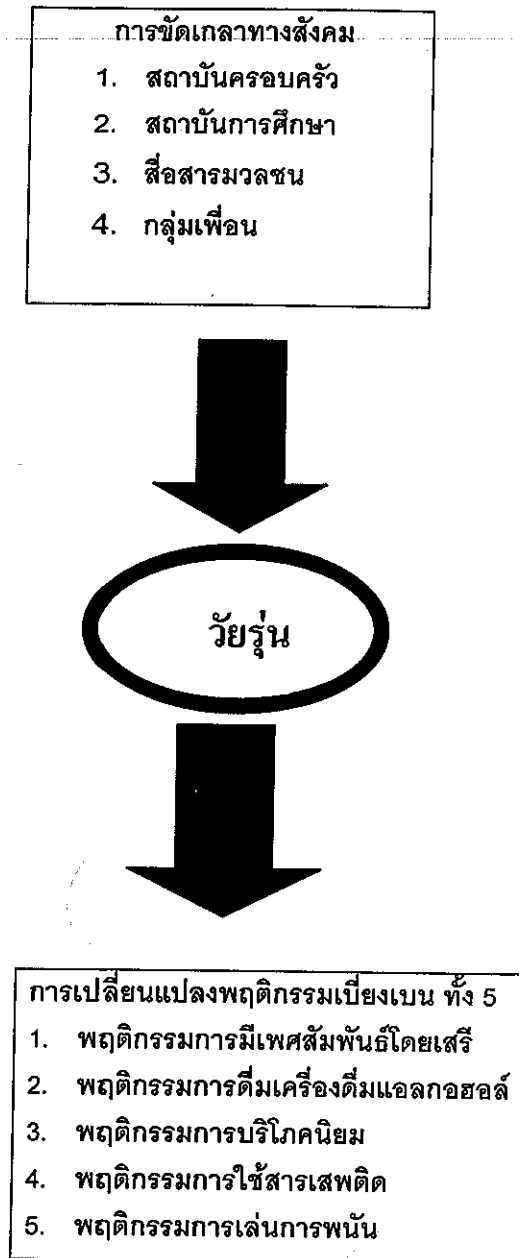
นูดท์ (จรัมพร สุวรรณวัฒน์. 2542 : 19 อ้างอิงมาจาก Nutt 1987 : 478) ได้ศึกษาปัญหาวัยรุ่น โดยการศึกษาวิเคราะห์จากบันทึกของครูและนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาวัยรุ่นจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 7-12 จำนวน 607 คน ครู 33 คน จากโรงเรียนมัธยมเวลด์ เซนทรัล (Weld Central Junior High School) รัฐโคโลราโด ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนประสบปัญหาต่างๆ ดังนี้ ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับงานของโรงเรียน ปัญหาความสัมพันธ์ทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ปัญหาความสัมพันธ์ทางจิตวิทยาสังคม ปัญหาด้านสันตนาการ และผลการศึกษาเพิ่มเติมพบว่าเพศและระดับชั้นมี อิทธิพลอย่างสำคัญต่อปัญหาของนักเรียนมากกว่าชั้นเรียน

ซอร์ซัน (จรัมพร สุวรรณวัฒน์. 2542 :17 อ้างอิงมาจาก Soreson. 1965 : 143) กล่าวถึงวัยรุ่นไว้ว่า วัยรุ่นเป็นขั้นที่บุคคลจะก้าวขึ้นมาจากความเป็นเด็ก เป็นระยะของการพัฒนาการทั้งภายนอกและภายใน มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับความเป็นคน เป็นระยะที่จะก้าวขึ้นมาจากการพึ่งผู้อื่นมาสู่การพึ่งตนเอง เป็นช่วงที่ต้องการอิสระภาพ มีความรับผิดชอบ มีความจริงจังกับงานและความรัก

เฮอร์ล็อก (จรัมพร สุวรรณวัฒน์. 2542 :18 อ้างอิงมาจาก Hurlock. 1972 : 284) ได้กล่าวถึงสภาพและปัญหาของเด็กวัยรุ่นว่าเป็นระยะที่พัฒนาการทั้งด้านวิถีชีวิต ด้านร่างกายและจิตใจ เป็นช่วงเวลาของความเจริญงอกงาม และการเปลี่ยนแปลงในแทบทุกด้านของเด็ก เช่น ด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ เป็นช่วงเวลาที่รับสิ่งใหม่ๆ ทั้งประสบการณ์ความรับผิดชอบ ตลอดจนความสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ การเปลี่ยนแปลงจากวัยรุ่นไปสู่ผู้ใหญ่อย่างรวดเร็วในระยะแรกๆ จึงดูเหมือนว่าปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นประดังในตัวเด็กอย่างกระชั้นชิด เด็กวัยรุ่นจึงไม่มีเวลาพอที่จะปรับตัวให้ทันกับปัญหาเหล่านั้นได้ ปัญหาต่างๆ ของเด็กวัยรุ่นที่พบมาก ได้แก่ ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางโรงเรียน ปัญหาทางบ้าน ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการเงิน ปัญหาอนาคต และปัญหาทางศาสนา นอกจากนี้ ยังกล่าวว่าวัยรุ่นตอนต้นจะมีอารมณ์รุนแรงมากกว่าวัยที่ผ่านมา เด็กมักมีความขัดแย้งกับพ่อแม่ ครูและเพื่อน ทำให้เด็กมีความรู้สึกที่มีความลำบากในการปรับตัวทั้งด้านชีวิตส่วนตัวและการเรียน เด็กในวัยนี้ที่มีลักษณะไม่แน่นอน

จากการศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้ศึกษาสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : พัฒนาแนวคิดมาจากทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คือ แนวคิดเรื่องกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Process) แนวคิดเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) แนวคิดเรื่องพฤติกรรมเบี่ยงเบนกับการเสียระเบียบในสังคม (Deviant Behavior and Social Disorganization) และแนวคิดเรื่องสถาบันทางสังคม (Social Institutions) มาเป็นกรอบในการศึกษา